Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
H. SAUGMANDSGAARD ØE
представено на 11 юли 2019 година [1]

Съединени дела C-370/17 и C-37/18

Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC)
срещу
Vueling Airlines SA
(Преюдициално запитване, отправено от Tribunal de grande instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини, Франция)
и
Vueling Airlines SA
срещу
Jean-Luc Poignant

(Преюдициално запитване, отправено от Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, Отделение по трудови и осигурителни спорове, Франция)

„Преюдициално запитване — Работници мигранти — Социална сигурност — Приложимо законодателство — Регламент (ЕИО) № 1408/71 — Командироване на работници — Член 14, параграф 1, буква а) — Неприложимост по отношение на членовете на кабинните екипажи на въздушните превозвачи, извършващи международен превоз на пътници — Член 14, параграф 2, буква а), подточка i) — Работници, заети на работа в клон или постоянно представителство на авиокомпанията на територията на друга държава членка, различна тази, в която се намира седалището ѝ — Удостоверение E 101 —Обвързващо действие — Удостоверение, получено или предявено с измама — Иск за гражданска отговорност срещу работодателя, извършител на измамата — Компетентност на съда на приемащата държава членка да установи измамата и да не вземе предвид удостоверението — Сила на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища — Забрана за гражданския съд да не се съобрази с решение по наказателно дело относно същите факти, дори ако това решение е несъвместимо с правото на Съюза — Несъвместимост с правото на Съюза“

1 Език на оригиналния текст: френски.

I. Въведение

1. Удостоверение E 101[2] е документ, издаден от компетентната институция на държава членка съгласно разпоредба на Регламент (ЕИО) № 1408/71 за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността[3], в съответствие с Регламент (ЕИО) № 574/72, определящ реда за прилагането на Регламента[4]. Това удостоверение удостоверява осигуряването към схемата за социална сигурност на тази държава членка на работник, който се движи в рамките на Европейския съюз.

2. Съгласно добре установената практика на Съда такова удостоверение, докато не бъде оттеглено или обявено за невалидно от издаващата го институция, има обвързващо действие във вътрешния правен ред на държавата членка, в която заетото лице отива, за да извършва дадена работа, и следователно обвързва институциите на последната държава членка. Следователно те не могат, по-специално, да включат съответния работник към своята схема за социална сигурност. Също така юрисдикция на същата държава членка не е оправомощена да проверява валидността на удостоверение E 101 с оглед на обстоятелствата, въз основа на които е било издадено. Всички съмнения относно валидността и точността на такова удостоверение трябва да бъдат разрешени посредством процедура на диалог между институциите на съответните държави членки, етапите на която са определени от Съда в неговите решения и след това са нормативно уредени от законодателя на Съюза.

3. По тази съдебна практика е изписано много. За някои тя предоставя неудачна защита за предприятията, които се опитват да избегнат прилагането на относимите правила за социално осигуряване, не без помощта на институции, които твърде лесно издават удостоверението E 101. За други това е крайният израз на необходимостта от сътрудничество между държавите членки при прилагането на регламентите за координация.

4. Във Франция делото в главното производство задълбочава разделението между тези две гледни точки. През 2012 г. дружеството Vueling Airlines SA (наричано по-нататък „Vueling“) е осъдено в рамките на наказателно производство за това, че е наемало на работа на летище Париж—Шарл дьо Гол в Роаси (Франция) членовете на кабинни екипажи, без да ги осигури по френската схема за социална сигурност. Тези служители са били осигурени по испанската схемата за социална сигурност и са били подчинени на условията за командироване на работници. Vueling е получило от компетентната испанска институция удостоверения E 101, удостоверяващи тези факти, които обаче не са взети предвид от френския наказателен съд.

5. Настоящите преюдициални запитвания са част от последващите действия във връзка с тази осъдителна присъда. Те са отправени от Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини, Франция) и от Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, Отделение по трудови и осигурителни спорове, Франция), във връзка с искове за обезщетение за вреди относно същите факти, предявени, от една страна, от Caisse de retraite du personnel navigant

2 Удостоверение E 101, озаглавено „Удостоверение относно приложимото законодателство“ е стандартен формуляр, изготвен от Административната комисия за социално осигуряване на работници мигранти (наричана по-нататък „Административната комисия“). Вж. Решение № 202 на Административната комисия от 17 март 2005 година относно образците на формуляри, необходими за прилагането на Регламент (ЕИО) № 1408/71 и Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126, E 127) (ОВ L 77, 2006 г., стр. 1). Впоследствие това удостоверение става преносим документ A1. С оглед на датата на разглежданите факти в главното производство, в настоящото заключение ще използвам наименованието „удостоверение E 101“.

3 Регламент на Съвета от 14 юни 1971 година (ОВ L 149, 1971 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26], изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г. (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1), изменен с Регламент (ЕО) № 1992/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. (ОВ L 392, 2006 г., стр. 1) (наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

4 Регламент на Съвета от 21 март 1972 година относно определяне на реда за прилагане на Регламент № 1408/71, изменен и актуализиран с Регламент № 118/97, изменен с Регламент (ЕО) № 647/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 13 април 2005 г. (наричан по-нататък „Регламент за изпълнение № 574/72“).

professionnel de l'aéronautique civile (Професионален пенсионен фонд на членовете на кабинните екипажи в гражданското въздухоплаване, Франция, наричан по-нататък „CRPNPAC“), и от друга страна, от г-н Jean-Luc Poignant, срещу Vueling, за вредите, които първите твърдят, че са понесли в резултат на посочената липса на осигуряване по френската схема за социална сигурност. Въпросът за обвързващото действие на получените от това дружество удостоверения E 101 е от решаващо значение за произнасянето по тези искове.

6. Три от въпросите, повдигнати от запитващите юрисдикции, приканват Съда да уточни дали неговата практика относно обвързващото действие на удостоверението E 101 се прилага и когато съдът на приемащата държава членка установи, че това удостоверение е получено или предявено с измама. Тези въпроси ще позволят на Съда да изясни точния обхват на решение Altun и др.[5], в което приема по принцип, че националният съд няма да бъде обвързан от удостоверение E 101 в случай на измама. Посочените въпроси изискват също Съдът да се спре върху понятието за измама по смисъла на правото на Съюза, и в този контекст, да тълкува за пръв път правилата, предвидени в Регламент № 1408/71 по отношение на членовете на кабинните екипажи на въздушните превозвачи, извършващи международен превоз.

7. В настоящото заключение предлагам Съдът да постанови, че съдът на приемащата държава членка е компетентен да не вземе предвид удостоверение E 101, когато са налице доказателства, че то е получено или предявено с измама, независимо от диалога между компетентните институции. Според мен от това разрешение зависи ефективността на борбата срещу „социалния дъмпинг“[6] и доверието, което Съдът обичайно признава на националния съд, в качеството му на съд на Съюза, да гарантира прилагането на правото на Съюза.

8. Последният поставен въпрос се отнася до връзката между принципа на предимство на правото на Съюза и принципа на френското право за сила на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища. Съгласно този принцип запитващите юрисдикции са длъжни да осъдят Vueling в рамките гражданското производство единствено поради наличието на предходна осъдителна присъда, дори при положение че тази присъда е била постановена в нарушение на правото на Съюза. С оглед на предлаганията от мен отговор на другите преюдициални въпроси изложените в настоящото заключение съображения в това отношение имат най-вече допълващ характер. Въпреки това предлагам Съдът да постанови, че правото на Съюза не допуска прилагането на посочения принцип, когато се установи, че осъдителната присъда е несъвместима с това право.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

9. Член 13, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 предвижда, че съобразно разпоредбите на членове 14—17 от Регламента „лице, което е заето на работа на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако пребивава на територията на друга държава членка, или ако седалището или мястото на стопанска дейност на предприятието или лицето, което го е наело на работа се намира на територията на друга държава членка“.

5 Решение от 6 февруари 2018 г., Altun и др. (C-359/16, EU:C:2018:63, наричано по-нататък „решение Altun“).

6 Съгласно определението, дадено в Резолюция на Европейския парламент от 14 септември 2016 година относно социалния дъмпинг в ЕС (A8—0255/2016 (ОВ C 204, 2018 г., стр. 111), понятието „социален дъмпинг“ обхваща „широк кръг умишлени злоупотреби и заобикаляне на съществуващото европейско и национално законодателство (включително законите и универсално приложимите колективни трудови договори), като тези злоупотреби правят възможно развитието на нелоялна конкуренция чрез незаконно намаляване на цените на труда и оперативните разходи и водят до нарушения на правата и експлоатация на работниците“.

10. Член 14 от посочения регламент, озаглавен „Особени правила, приложими за други лица, освен моряците, които са наети на платена работа“, предвижда:

„Разпоредбите на член 13, параграф 2, буква а) се прилагат при съблюдаване на следните изключения и обстоятелства:

1) а) Лице, което е заето на работа на територията на държава членка от предприятие, в което обичайно работи, което е командировано от това предприятие на територията на друга държава членка да извършва работа там за въпросното предприятие, продължава да бъде подчинено на законодателството на първата държава членка при условие че очакваната продължителност на въпросната работа не превишава 12 месеца, и че лицето не е изпратено да замести друго лице, чийто срок на командироване е изтекъл.

   б) Ако поради непредвидими обстоятелства продължителността на работата, която трябва да се извърши, превишава първоначално очакваната продължителност и превишава 12 месеца, законодателството на първата държава членка продължава да се прилага до завършването на въпросната работа, при условие че е налице съгласие от страна на компетентния орган на държавата членка, на чиято територия е командировано съответното лице или от страна на определената от този орган институция; такова съгласие трябва да се поиска преди края на първоначалния 12-месечен срок. Въпреки това, такова съгласие не може да се дава за срок, по-голям от 12 месеца.

2) Лице, което е обичайно заето на работа на територията на две или повече държави членки, е подчинено на законодателството, което се определя по следния начин:

   а) лице, което е член на екипажа на предприятие, което за своя или за чужда сметка извършва услуги по международен железопътен, автомобилен, въздушен или речен превоз на пътници или стоки и чието седалище или място на стопанска дейност се намира на територията на държава членка, е подчинено на законодателството на последно споменатата държава при следните ограничения:

      i) когато посоченото предприятие има клон или постоянно представителство на територията на друга държава членка, различна от тази, в която се намира седалището или мястото му на стопанска дейност, лице, което е заето на работа в такъв клон или постоянно представителство, е подчинено на законодателството на държавата членка, на чиято територия се намира съответният клон или постоянно представителство;

      ii) когато лице е заето на работа предимно на територията на държавата членка, в която пребивава, това лице е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако предприятието, за което работи няма седалище, място на стопанска дейност, клон или постоянно представителство на тази територия;

[…]“.

11. Член 84а от Регламент № 1408/71, озаглавен „Взаимоотношения между институциите и лицата, включени в приложното поле на настоящия регламент“, въведен с Регламент (ЕО) № 631/2004 за изменение на регламенти № 1408/71 и № 574/72 по отношение на уеднаквяването на правата и опростяването на процедурите [7], предвижда в параграф 3:

„В случай на затруднения при тълкуването или прилагането на настоящия регламент, които биха могли да застрашат правата на лице, включено в неговото приложно поле, институцията на компетентната държава или на държавата по пребиваване на заинтересованото лице се свързва с институцията/ите на съответната/ите държава/и членка/и. Ако в разумен срок не може да се намери решение, заинтересованите органи могат да поискат намесата на Административната комисия“.

12. Член 11 от Регламент за изпълнение № 574/72, озаглавен „Формалности в случай на командироване на заето лице съгласно член 14, параграф 1, и член 14б, параграф 1 от [Регламент № 1408/71], и в случай на сключени споразумения съгласно член 17 [от посочения регламент]“, предвижда в параграф 1:

„Институциите, определени от компетентния орган на държавата членка, чието законодателство следва да остане приложимо, издават удостоверение, в което се посочва, че до определена дата заетото лице остава субект на това законодателство:

а) в случаите, посочени в член 14, параграф 1, и член 14б, параграф 1 от [Регламент № 1408/71], по искане на заетото лице или неговия работодател;

[…]“.

13. Член 12а от Регламент за изпълнение № 574/72, озаглавен „Приложими правила по отношение на лицата, посочени в член 14, параграфи 2 и 3, член 14а, параграфи 2—4 и член 14в от [Регламент № 1408/71], които нормално извършват дейност в качеството на заето или самостоятелно заето лице на територията на две или повече държави членки“, предвижда:

„За прилагането на разпоредбите на член 14, параграфи 2 и 3, член 14а, параграфи 2—4 и член 14в от [Регламент № 1408/71] се прилагат следните правила:

[…]

1а Когато в съответствие с член 14, параграф 2, буква а) от [Регламент № 1408/71] лице, което е член на пътуващ или летателен персонал на международно транспортно предприятие, е субект на законодателството на държава членка, в която се намира регистрираният офис или мястото на стопанска дейност на предприятието, или клонът, или постоянното представителство, което го е наело, или в която той пребивава и основно изпълнява задълженията си, институцията, определена от компетентния орган на тази държава членка, издава на лицето удостоверение, указващо, че то е субект на нейното законодателство.

[…]“.

7 Регламент (ЕО) на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. (ОВ L 100, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 32).

14. Регламент № 1408/71 и Регламент за изпълнение № 574/72 са отменени и заменени, считано от 1 май 2010 г., съответно от Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социално осигуряване [8] и от Регламент (ЕО) № 987/2009 за установяване процедурата за прилагане на [Регламент № 883/2004] [9]. Въпреки това, първите посочени регламенти се прилагат ratione temporis по отношение на фактите, разглеждани в главните производства.

Б. Френското право

15. Член L. 8221—3 от Code du travail (Кодекс на труда), издаден с Разпореждане № 2007—329 от 12 март 2007 г. [10], в редакцията му, приложима към момента на осъществяване на фактите, гласи:

„За недекларирaн труд чрез прикриване на дейността се счита извършването срещу заплащане на дейности по производство, преработка, ремонт или предоставяне на услуги или извършване на търговски сделки от всяко лице, което, като съзнателно не изпълнява задълженията си:

[…]

2° […] не е подало декларациите, които трябва да се представят пред органите за социална закрила или данъчната администрация съгласно действащите законови разпоредби“.

16. Член L. 1262—3 от Кодекса на труда, издаден с Разпореждане № 2007—329, в редакцията, приложима към момента на осъществяване на фактите, гласи:

„Работодателят не може да се позовава на разпоредбите, приложими за командироването на заетите лица, когато неговата дейност е изцяло насочена към територията на страната или когато се извършва в помещения или посредством съоръжения, разположени на територията на страната, от които тя се осъществява редовно, трайно и непрекъснато. По-конкретно, той не може да се позовава на тези разпоредби, когато неговата дейност включва търсене и привличане на клиенти или наемане на работници и служители на тази територия.

В такива случаи по отношение на работодателя се прилагат разпоредбите на Кодекса на труда, приложими за предприятията, установени на територията на Франция“.

17. Съгласно член R. 330-2-1 от Code de l’aviation civile (Кодекс за гражданското въздухоплаване), издаден с Указ № 2006-1425 от 21 ноември 2006 г. [11]:

„Член L. 342-4 от Кодекса на труда [12] се прилага за въздушните превозвачи по отношение на техните оперативни бази, разположени на територията на Франция.

Оперативната база е съвкупност от помещения или съоръжения, от които предприятието осъществява трайно, редовно и непрекъснато дейност по въздушен транспорт със заети лица, които имат там действителен център на професионална дейност. По смисъла на предходните разпоредби центърът на професионална дейност на заетото лице е мястото, където обичайно заетото лице работи, или мястото, където то започва работата си и където се връща след изпълнението на своите задачи“.

8 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82).

9 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. (ОВ L 284, 2009 г., стр. 1).

10 JORF от 13 март 2007 г.

11 JORF от 23 ноември 2006 г.

12 След влизането в сила на член R. 330–2–1 от Кодекса за гражданското въздухоплаване член L. 342–4 от Кодекса на труда е заменен с член L. 1262–3 от втория кодекс. Член R. 330–2–1 обаче не е съответно изменен.

III. Споровете в главните производства

A. Наказателното производство срещу Vueling

18. Vueling е авиокомпания, осъществяваща дейност в областта на международния въздушен превоз на пътници, със седалище в Барселона (Испания). На 21 май 2007 г. тази авиокомпания започва да изпълнява полети до няколко дестинации в Испания от летище Париж-Шарл дьо Гол в Роаси. В тази връзка тя вписва в регистъра на търговските дружества на Бобини (Франция) учредяване на предприятие за въздушен транспорт и наземно самообслужване, установено в това летище.

19. На 28 май 2008 г., след извършени проверки, компетентната инспекция по труда съставя акт за недекларирай труд на Vueling. Установено е, че на летището тази авиокомпания заема административни помещения за експлоатационна дейност и търговско ръководство, зали за почивка и подготовка на полетите на членовете на екипажите, офис за управление на гишето за продажба на билети и регистрация на пътници. В тази авиокомпания работят, от една страна, 50 души кабинен екипаж и 25 души пилоти, за чиито трудови договори се прилага испанското право, както и от друга страна, наземен персонал (търговски директор, ръководител на наземно обслужване и главен авиомеханик), към чиито трудови договори се прилага френското право.

20. Инспекцията по труда посочва, че само наземният персонал е деклариран пред френските органи за социална сигурност. Членовете на екипажите разполагат с удостоверения E 101, удостоверяващи, че са временно командировани във Франция и в периода на командироването продължават да са осигурени по испанската схема за социална сигурност. Инспекцията по труда констатира, че 48 заети лица обичайно не са работили за Vueling и са били наети по-малко от тридесет дни преди командироването, някои в деня преди или в деня на командироването, и от това заключава, че са наети с цел командироване. За 21 от тези заети лица във фиша за изплатено възнаграждение е посочен адрес във Франция, а значителен брой от декларациите за командироване съдържат невярна информация за пребиваването, прикриваща обстоятелството, че по-голямата част от командированите работници нямат качеството на местно лице в Испания, като някои от тях никога не са живели в тази държава. Като се вземат предвид и трудовите договор с изтекъл срок, се оказва, че общо 103 заети лица не са били декларирани пред френската схема за социална сигурност.

21. Освен това Инспекцията по труда отбелязва, че Vueling има „оперативна база“ по смисъла на член R. 330-2-1 от Кодекса за гражданското въздухоплаване на летище Париж-Шарл дьо Гол, като членовете на кабинните екипажи започвали и завършвали дежурството си в тази база. Поради това Vueling не може да се позовава на разпоредбите, приложими за командироването на работници, в съответствие с член L. 1262-3 от Кодекса на труда. В този контекст Инспекцията по труда счита, че макар съгласно практиката на Съда удостоверение E 101 да създава презумпция за участие в схема за социална сигурност, този документ не доказва валидността на командироването. Тя приема, че е налице измама във връзка с командироване и вреда за заетите лица, които по-специално са лишени от възможността да придобият правата по френската схема за социална сигурност, както и за обществото, тъй като работодателят не е платил дължимите към схемата суми.

22. В резултат на това разследване срещу Vueling е образувано наказателно производство на основание нарушението недекларирай труд чрез прикриване на дейността, посочено в член L. 8221-3 от Кодекса на труда, за това, че между 21 май 2007 г. и 16 май 2008 г. в Роаси авиокомпанията съзнателно е осъществявала дейност на въздушен превозвач на пътници, без да е подала изискваните декларации пред органите за социална сигурност, по-специално чрез прикриване на осъществяваната във Франция дейност и неправомерното ѝ приравняване на командироване на работници.

23. С решение от 1 юли 2010 г. Tribunal correctionnel de Bobigny (Наказателен съд Бобини, Франция) оправдава Vueling.

24. С решение от 31 януари 2012 г. Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж, Франция) отменя решението на първа инстанция и осъжда Vueling да заплати глоба от 100 000 EUR. От една страна, посоченият съд приема, че авиокомпанията извършва дейността си в Роаси в рамките на „оперативна база" по смисъла на член R. 330-2-1 от Кодекса за гражданското въздухоплаване и че тази дейност попада в обхвата на хипотезите, посочени в член L. 1262-3 от Кодекса на труда. Този съд отбеляза, че въпросното образувание е разполагало с оперативна самостоятелност, като с оглед на това Vueling е назначила директор. Тази самостоятелност означава също, че авиокомпанията не може да обоснове наличието на органична връзка с командированите работници. От друга страна, същият съд приема, че Vueling умишлено не е спазила приложимите правила, по-специално като е посочила местоживеене на 41 от работниците, за които иска да се приложи режимът на командироване, на адреса на собственото си седалище, без да е в състояние да даде обективно обяснение, което би позволило да се отхвърли подозрението за измама. На последно място, Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) счита, че макар от удостоверенията E 101 да може да се изведе презумпция за участие в испанската схема за социална сигурност, обвързваща компетентните френски институции в областта на социалната сигурност, тези удостоверения не могат да забранят на френските наказателни съдилища да установяват умишлено нарушение на приложимите законови разпоредби, определящи условията за валидност на командироването на работници.

25. Vueling обжалва по касационен ред. С решение от 11 март 2014 г. Cour de cassation, chambre criminelle (Касационен съд, наказателно отделение) отхвърля жалбата. Съдът постановява, че Vueling не е имала основание да се позовава на приложимите за командироването разпоредби, предвидени в член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71, тъй като извършваната в Роаси дейност е била осъществявана трайно, редовно и непрекъснато от помещения или съоръжения, намиращи се на територията на страната, и затова попада под действието на правото на страната на установяване по смисъла на член L. 1263-3 от Кодекса на труда и на практиката на Съда. Поради това Vueling не е имала основание да се позовава на удостоверенията E 101 и е осъществила състава на нарушението недекларирай труд по член L. 8221-3 от Кодекса на труда.

Б. Диалогът между френските и испанските институции

26. От представената в Съда преписка става ясно, че с писмо от 4 април 2012 г. Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de Seine-et-Marne (Съюз за събиране на социалноосигурителни вноски и вноски за семейни помощи в Сен е Марн (Франция), наричан по-нататък „Urssaf") уведомява за спорните факти институцията, издала представените от Vueling удостоверения E 101, а именно Tesoreria general de la seguridad social de Cornellà de Llobregat (Главна осигурителна каса в Корнеля де Льобрегат, Испания), и иска от тази институция да отмени въпросните удостоверения.

27. С решение от 17 април 2014 г. издаващата институция отменя спорните удостоверения E 101. Въпреки това тя не възстановява внесените от Vueling вноски за съответните работници в испанската схема за социална сигурност с мотива, че е изтекъл давностният срок за възстановяването им.

28. На 29 май 2014 г. Vueling подава жалба до по-горестоящия административен орган срещу това решение. С решение от 1 август 2014 г. по-горестоящият административен орган отхвърля тази жалба. Въпреки това, с решение от 5 декември 2014 г. същият орган преразглежда първоначалното си решение и „обезсилва отмяната на удостоверенията за командироване" на

основание, че предвид изтеклия период от време от настъпването на фактите не е било уместно да се обявява за неправомерно участието на съответните работници в испанска схема за социална сигурност, като се има предвид, че не е възможно да се възстановят платените вноски. Освен това тези работници са придобили право на обезщетения въз основа на тези вноски, така че в случай на отмяна на осигуряването им към схемата, те биха могли да се окажат без защита. При тези обстоятелства според посочения орган отмяната на удостоверенията E 101 сама по себе си не е обоснована, като се има предвид, че тяхното издаване е било само последица от участието на съответните работници в испанската схема за социална сигурност.

29. В същото време, предвид липсата на отговор от издаващата институция и с оглед на потвърждаването на 11 март 2014 г. на присъдата срещу Vueling от Cour de cassation, chambre criminelle (Касационен съд, наказателно отделение), на 22 и 23 октомври 2014 г. френските органи отново отправят запитване до съответните им испански органи.

30. С писмо от 9 декември 2014 г. испанските органи уведомяват френските органи за окончателното решение на издаващата институция от 5 декември 2014 г. за запазване в сила на спорните удостоверения E 101. На 11 декември 2014 г. испанските органи изпращат текста на това решение на френските органи.

31. С писмо от 7 април 2015 г. френските органи искат от издаващата институция да преразгледа това решение. На 24 юни 2015 г. е организиран видеоконферентен разговор между компетентните френски и испански институции, в рамките на който те не успяват да постигнат съгласие.

B. Искът на CRPNPAC (дело C-370/17)

32. На 11 август 2008 г. CRPNPAC подава иск пред Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини). Искът има за предмет по-специално, на този фонд да бъде присъдено обезщетение за претърпените от него вреди в резултат на това, че членовете на кабинните екипажи, наети от Vueling в Роаси, не са осигурени по допълнителната пенсионна схема, която фондът управлява.

33. Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини) спира производството до постановяването на окончателно решение по наказателното производство срещу Vueling. След решението от 31 март 2014 г. на Cour de cassation, chambre criminelle (Касационен съд, наказателно отделение) производството пред този окръжен съд е възобновено.

34. В този контекст Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини) иска да се установи дали практиката на Съда относно обвързващото действие на удостоверение E 101 е приложима в случаите, когато в рамките на наказателно производство съдилищата на приемащата държава членка на съответните работници са постановили присъда срещу работодателя за недекларирай труд, което предполага наличието на намерение да се извърши измама или на злоупотреба с право.

35. При тези обстоятелства с акт от 30 март 2017 г., постъпил в Съда на 19 юни 2017 г., Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини) спира производство и сезира Съда.

Г. Искът на г-н Poignant (дело C-37/18)

36. На 21 април 2007 г. г-н Poignant е нает на работа от Vueling като втори пилот по трудов договор съгласно испанското право. На 14 юни 2007 г. е командирован на летище Париж-Шарл дьо Гол чрез допълнително споразумение.

37. С писмо от 30 май 2008 г. г-н Poignant подава оставка, като се позовава по-специално на незаконосъобразността на договорното си правоотношение от гледна точка на френското право, а след това оттегля оставката си с електронно съобщение от 2 юни 2008 г. С писмо от 9 юни 2008 г. той прекратява едностранно трудовия си договор, като посочва отново неговата незаконосъобразност.

38. На 11 юни 2008 г. г-н Poignant подава жалба до Conseil des prud'hommes Bobigny (Първоинстанционен съд по трудовоправни спорове Бобини, Франция) с искане подаването на оставка да бъде преквалифицирано в едностранно прекратяване на трудовия договор, имащо последиците на уволнение без реална и сериозна причина[13], и да му бъде присъдено по-специално обезщетение за вреди, причинени от недекларирания труд и невнасянето на вноски във френската схема за социална сигурност.

39. С решение от 14 април 2011 г. Conseil des prud'hommes Bobigny (Първоинстанционен съд по трудовоправни спорове Бобини, Франция) отхвърля исканията на г-н Poignant. Този съд постановява, че Vueling надлежно е изпълнила приложимите административни изисквания, по-специално като е поискала от испанските институции за социална сигурност да издадат на работниците му удостоверения E 101. Този съд отбелязва също, че командироването на г-н Poignant не превишава една година и че той не е бил изпратен да замести друго лице.

40. С решение от 4 март 2016 г. Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) отменя решението на Conseil des prud'hommes (Първоинстанционен съд по трудовоправни спорове). Като се основава на силата на пресъдено нещо на постановената от него присъда от 31 януари 2012 г., този съд осъжда Vueling да заплати на г-н Poignant обезщетение за вреди, причинени от недекларирания труд и невнасянето на вноски във френската схема за социална сигурност.

41. Vueling подава касационна жалба. В този контекст Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове), отбелязва, че от присъдата, постановена от Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) на 31 януари 2012 г., следва, че по времето на спорните факти тази авиокомпания е имала „оперативна база" в Роаси, т.е. „клон" по смисъла на член 14, параграф 2, буква a), подточка i) от Регламент № 1408/71. Освен това фактът, че удостоверенията E 101, на които се позовава Vueling, са издадени на основание член 14, параграф 1, буква a) от посочения регламент, докато положението на летателния ѝ персонал фактически попада в обхвата на член 14, параграф 2, буква a), подточка i), и че в тях се посочва като мястото на дейност на съответните работници летище Париж-Шарл дьо Гол, само по себе си би могло да покаже, че тези удостоверения са получени вследствие на измама. Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове) иска да се установи дали практиката на Съда относно обвързващото действие на удостоверение E 101, потвърдена в решение A-Rosa Flussschiff[14], се прилага при подобни обстоятелства.

13 Във френското право, когато работник прекратява едностранно трудовия си договор в резултат на факти, за които той упреква своя работодател, това представлява едностранно прекратяване, което води до последиците от уволнение без действителна и сериозна причина. Работникът обаче може да прекрати трудовия договор по вина на работодателя само в случай на достатъчно сериозно нарушение от страна на работодателя. При липса на такова едностранното прекратяване на трудовия договор има последиците на подаване на оставка.

14 Решение от 27 април 2017 г. (C-620/15, наричано по-нататък „решение A-Rosa Flussschiff", EU:C:2017:309).

42. При утвърдителен отговор се поставя въпросът дали принципът за предимство на правото на Съюза не допуска Cour d'Appel de Paris, за който съгласно вътрешното право влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна, да разгледа в решението си от 4 март 2016 г. гражданските последици от постановената от него на 31 януари 2012 г. присъда и да осъди Vueling да изплати обезщетение на г-н Poignant, като се основава единствено на тази постановена по-рано наказателна присъда.

43. При тези обстоятелства с акт от 10 януари 2018 г., постъпил в Съда на 19 януари 2018 г., Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове), спира производството и сезира Съда.

IV. Преюдициални въпроси и производство пред Съда

44. По дело C-370/17 Tribunal de grande instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини) поставя на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Запазва ли се действието на удостоверение E 101, издадено в съответствие с член 11, параграф 1 и член 12а, параграф 1а от [Регламент № 574/72] от институцията, определена от органа на държавата членка, чието социалноосигурително законодателство продължава да бъде приложимо за заетото лице, при положение че удостоверението E 101 е получено вследствие на измама или на злоупотреба с право, окончателно установени от съд на държавата членка, в която заетото лице упражнява или трябва да упражнява дейността си?

2) При утвърдителен отговор на предходния въпрос издаването на удостоверения E 101 представлява ли пречка за лицата, претърпели вреди в резултат на поведението на работодателя — извършител на измамата, да получат обезщетение за претърпените вреди, без предявяването на иска за отговорност срещу работодателя да поставя под въпрос осигуряването на заетите лица в посочените в удостоверението E 101 схеми?“.

45. По дело C-37/18 Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове) поставя на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Приложимо ли е тълкуването, което [Съдът] дава в решение от 27 април 2017 г., A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309) […] на член 14, параграф 2, буква а) от [Регламент № 1408/71] по отношение на спор във връзка с недекларирaн труд, когато удостоверенията E 101 са издадени съгласно член 14, параграф 1, буква а), [от този регламент] на основание на член 11, параграф 1 от [Регламент за изпълнение № 574/72], при положение че случаят попада в приложното поле на член 14, параграф 2, буква а), подточка i) [от Регламент № 1408/71], за заети лица, работещи на територията на държавата членка, на която същите са граждани и в която въздушният превозвач, установен в друга държава членка, има клон, и при положение че от самия прочит на удостоверението E 101 — посочващо летище като място на дейност на заетото лице и въздушен превозвач като работодател — може да се заключи, че е получено чрез измама?

2) При утвърдителен отговор, трябва ли принципът на предимство на правото на Съюза да се тълкува в смисъл, че не допуска национална юрисдикция — за която съгласно вътрешното право влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна, когато разглежда гражданските последици от деянието — да се основе единствено на постановена срещу работодател осъдителна присъда за недекларирaн труд, която противоречи на правото на Съюза, за да осъди последния да заплати обезщетение на заето лице?“.

46. С решение на председателя на Съда от 22 февруари 2018 г. дела C-370/17 и C-37/18 са обединени поради връзката между тях за целите на писмената и устната фаза на производството, както и на съдебното решение.

47. CRPNPAC, г-н Poignant, Vueling, френското и чешкото правителство, Ирландия и Европейската комисия представят писмени становища пред Съда. Същите страни и заинтересовани субекти, с изключение на чешкото правителство, са представлявани в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, проведено на 29 януари 2019 г.

V. Анализ

A. Предварителни бележки

48. Не е необходимо да се припомня подробно практиката на Съда относно обвързващото действие на удостоверение E 101[15]. Основните ѝ принципи са добре известни: нито компетентната институция, нито съдът на приемащата държава членка имат право да не вземат предвид, а още по-малко — да отменят удостоверение E 101, издадено на работник от компетентната институция на изпращащата държава[16].

49. Както посочих във въведението на настоящото заключение, възприемането на тази съдебна практика от френските съдилища не преминава без спорове. Дело Vueling е емблематичен пример за това. Решението на наказателното отделение на Cour de cassation (Касационен съд) от 31 март 2014 г., с което този съд потвърждава присъдата срещу авиокомпанията за недекларирал труд, постановено в деня, в който е постановено и решение срещу easyJet по подобен случай[17], заслужава да му се обърне внимание. От една страна, поради това че в тези решения наказателното отделение утвърждава подхода на по-низшите съдилища, които не вземат предвид представените от тези авиокомпании удостоверения E 101, приемайки, че те не са от значение за квалификацията на въпросното нарушение. От друга страна, тъй като то не е отправило преюдициално запитване до Съда по този въпрос.

50. Решението обаче не се е подразбирало от гледна точка на съществуващата по това време практика на Съда. Всъщност обективният елемент от състава на такова престъпление се състои в неосигуряването на работника в националната схема за социална сигурност. Осигуряването в тази схема може да бъде наложено само в съответствие със стълкновителните норми, установени в Регламент № 1408/71. Следователно правилното прилагане на тези норми е предварителен въпрос за квалификацията на разглежданото нарушение. Според Съда обаче удостоверение E 101 удостоверява не само прилагането спрямо работника на социалноосигурителното законодателство на държавата членка на издаващата институция, но и правните и фактическите обстоятелства, на които същият се основава[18]. С други думи, това удостоверение доказва, че осигуряването в схемата за социална сигурност е в съответствие с посочените правила. Следователно не е сигурно, че съдът на приемащата държава членка, дори когато не се произнася по самото осигуряване на даден работник, а по подобно престъпление, би могъл да отрече изцяло значението на удостоверение E 101 и сам да провери прилагането на Регламент № 1408/71.

15 В това отношение се позовавам на заключенията ми по дело A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, т. 44—55) и по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 32—37).

16 Въпреки че удостоверението E 101 може да бъде издадено съгласно правилата, приложими за командироване на работници, посочени в член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 и член 11, параграф 1 от Регламент за изпълнение № 574/72, то може да бъде издадено и въз основа на други разпоредби, включително член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71, приложим за членовете на пътуващ или летателен персонал на транспортните предприятия. (вж. т. 124 и 134 от настоящото заключение).

17 Cour de cassation, chambre criminelle (Касационен съд, наказателно отделение), № 11-88420.

18 Вж. решение от 26 януари 2006 г., Herbosch Kiere (C-2/05, EU:C:2006:69, т. 19 и 32).

51. В контекста на обсъжданията, породени от решенията на неговото наказателно отделение [19], пленумът на Cour de cassation (Касационен съд), сезиран отново по случай на недекларирaн труд, решава да постави преюдициален въпрос, по който е постановено решение A-Rosa Flussschiff. С този въпрос той е приканил Съда да преразгледа практиката си относно обвързващото действие на удостоверение E 101 или, най-малкото, да внесе в нея уточнения за хипотезата на явна грешка. Бих искал да припомня, че в посоченото решение Съдът потвърди тази практика, като прие, че дори при наличието на такава явна грешка, съдът на приемащата държава членка е обвързан от това удостоверение [20].

52. Въпреки това, в решение A-Rosa Flussschiff Съдът не е разгледал случая на измама. Тази хипотеза е била обсъдена в решение Altun. В последното решение, постановено от голям състав, Съдът е приел по принцип, че съдът на приемащата държава членка може да не вземе предвид удостоверение E 101, когато удостоверението е получено или предявено с измама.

53. Двата въпроса по дело C-370/17 и първият въпрос по дело C-37/18 дават възможност на Съда да изясни обхвата на решение Altun. С оглед на разглежданите в главните производства обстоятелства и предвид представените пред Съда становища, според мен са необходими две уточнения.

54. От една страна, трябва да се уточни обхватът на правомощието, признато на съда на приемащата държава членка, да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено вследствие на измама. Ще изясня защо според мен този съд е компетентен да не вземе предвид такова удостоверение, ако са налице доказателства, установяващи наличието на измама, и то независимо от провеждането на диалога между компетентните институции, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71 [21] (раздел Б).

55. От друга страна, необходимо е да се разгледа отново понятието за измама по смисъла на правото на Съюза и в този контекст да се изясни как предвидените в Регламент № 1408/71 правила за социално осигуряване се прилагат за членовете на кабинните екипажи на авиокомпаниите, които извършват международен превоз. Според мен обстоятелства като разглежданите в главните производства могат да се квалифицират като такава измама (раздел В), което обаче следва да се провери от запитващите юрисдикции.

56. Накрая, по отношение на втория въпрос по дело C-37/18, ще обясня защо според мен правото на Съюза не допуска национална правна уредба относно силата на пресъдено нещо, която задължава гражданските съдилища да приложат влязло в сила решение по наказателно дело, когато се установи, че въпросното решение е несъвместимо с това право (раздел Г).

19 По-специално тези съдебни решения разделят националната доктрина. Вж., измежду критиците, *Lhernould*, J. P. Une compagnie aérienne peut-elle détacher des navigants en France? L'étonnante leçon anti-européenne de la chambre criminelle à propos du formulaire E 101., RJS, 2014, и измежду поддръжниците *Muller*, F. Face aux abus et contournements, la directive d'exécution de la directive détachement est-elle à la hauteur?., Dr. Soc., 2014, p. 788. Освен това вследствие на подадена от Vueling жалба Комисията започва процедура EU Pilot срещу Франция. Процедурата по тази жалба е прекратена след произнасянето на решение A-Rosa Flussschiff.

20 Вж. решение A-Rosa Flussschiff, т. 61. В това решение Съдът е постановил още, имплицитно, но несъмнено, че гражданският или наказателен характер на образуваното производство не се отразява на обвързващото действие на удостоверението E 101, което е задължително за всички юрисдикции на държавите членки. Вж. определение от 24 октомври 2017 г., Belu Dienstleistung и Nikless (C-474/16, непубликувано, EU:C:2017:812, т. 17).

21 С други думи, макар да изразявам резерви по твърде прибързания начин, по който френските наказателни съдилища не са се съобразили с представените от Vueling удостоверения E 101 и със съответната практика на Съда, считам, че решението, до което те достигат, по принцип е в съответствие с правото на Съюза.

Б. Относно компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама

57. Целта на удостоверение E 101 е да осигури спазването на прогласения в член 13, параграф 1 от Регламент № 1408/71 принцип за прилагане по отношение на даден работник на законодателството само на една държава членка в областта на социалното осигуряване. Целта на това удостоверение е да не се допусне различна преценка на институциите на различните държави членки във връзка с това законодателство и да се избегнат и свързаните с това спорове за компетентност. По този начин удостоверение E 101 допринася за правната сигурност за работниците, които се движат в рамките на Съюза, а оттам и за правната сигурност за техните работодатели. По този начин той улеснява свободното движение на работници и свободното предоставяне на услуги в рамките на Съюза [22].

58. Ако институциите на приемащата държава членка не бяха обвързани по принцип от отразеното в удостоверение E 101, тези цели биха били застрашени. Като признава обвързващото действие на това удостоверение и като приема изключителната компетентност на издаващата институция да го отнеме, Съдът се стреми да предотврати последиците, които този документ има за цел да избегне: противоположни решения относно приложимото към работника законодателство и двойното осигуряване, което би могло да последва [23].

59. Освен това принципът на лоялно сътрудничество, залегнал в член 4, параграф 3 ДЕС, оправдава такова разрешение. В съответствие с този принцип компетентните институции на държавите членки трябва да си сътрудничат при прилагането на стълкновителните норми, предвидени в Регламент № 1408/71. Това води до пораждането на насрещни задължения: издаващата институция трябва да направи правилна преценка на фактите, които имат значение за прилагането на тези правила, и следователно да гарантира точността на информацията, съдържаща се в удостоверение E 101; в този дух на сътрудничество институциите на приемащата държава членка по принцип признават валидността на това удостоверение и в случай на съмнение относно неговото съдържание уведомяват за това издаващата институция. В такъв случай последната следва да прецени отново дали е имало основания за издаване на удостоверението в същия дух на сътрудничество [24].

60. Обвързващото действие на удостоверение E 101 се основава също и на принципа на взаимно доверие [25]. Този принцип изисква от всяка държава членка да приеме, че по принцип всички други държави членки зачитат правото на Съюза [26]. В съответствие с този принцип институциите на приемащата държава членка трябва следователно да приемат, че при издаването на това удостоверение издаващата институция правилно е приложила стълкновителните норми, предвидени в Регламент № 1408/71.

61. При все това, както Съдът е постановил в решение Altun, практиката относно обвързващото действие на удостоверение E 101 не трябва да води до възможност за правните субекти да се позовават на нормите на правото на Съюза с цел измама или злоупотреба [27].

22 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 35).

23 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 36).

24 Вж. в този смисъл решение Altun, т. 37—39 и 41—43 и цитираната съдебна практика.

25 Решение Altun, т. 39 и 40.

26 Вж. по-специално решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 36 и цитираната съдебна практика).

27 Решение Altun, т. 48.

62. В това отношение в посоченото решение Съдът припомня, че в правото на Съюза съществува общ принцип за забрана на измамата и на злоупотребата с право, който правните субекти са длъжни да спазват. Всъщност прилагането на правната уредба на Съюза не може да се разпростре така, че да обхване сделките, които се извършват с цел чрез измама или злоупотреба да се ползват предимства, предвидени в това право [28].

63. В съответствие с този общ принцип Съдът е постановил в това решение, че удостоверение E 101, във връзка с което е налице измама, не би могло да има същото обвързващо действие. Той приема по принцип, че съдът на приемащата държава членка има правомощието да не вземе предвид удостоверение E 101 и да извлече последиците, предвидени в националното право при неспазване на приложимите правила за социално осигуряване, когато въз основа на обективни доказателства установи [29], че удостоверението е било получено или предявено с измама, при условие че заинтересованата страна е получила възможност да опровергае тези доказателства, при спазване на гаранциите, свързани с правото на справедлив съдебен процес [30].

64. Съдът обаче е признал тази компетентност на съда на приемащата държава членка в особен контекст. В това отношение в делото, по което е постановено решение Altun, компетентната институция на приемащата държава членка, установила редица фактори, сочещи, че удостоверенията E 101 са били получени вследствие на измама, е изпратила на издаващата институция обосновано искане за преразглеждане или оттегляне на тези удостоверения. Последната е отговорила, след напомняне и повече от година и половина след постъпването на искането, като е предоставила обобщение на посочените удостоверения, в което е посочила срока им на валидност, и е уточнила, че към момента на издаване на тези удостоверения отделните работодатели са изпълнили условията за командироване. В този отговор тя не е взела предвид предоставената ѝ от страна на първата институция информация [31]. При тези обстоятелства Съдът е приел, че:

„[…] когато в рамките на диалога, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, институцията на държавата членка, в която са командировани работниците, сезира издалата удостоверенията E 101 институция с конкретни доказателства, които навеждат на мисълта, че тези удостоверения са получени чрез измама, съгласно принципа на лоялното сътрудничество втората институция следва да прецени отново, с оглед на тези доказателства, дали е имало основания за издаване на удостоверенията и евентуално да ги отнеме […]. Ако последната институция не извърши такава нова преценка в разумен срок, тези доказателства трябва да могат да бъдат изтъкнати в съдебно производство, за да се поиска от съда в държавата членка, в която са командировани работниците, да не взема предвид въпросните удостоверения“ [32].

65. Този текст обаче може да се тълкува по два начина. *От една страна*, възможно е да се приеме, подобно на Vueling, чешкото правителство, Ирландия и Комисията, че Съдът поставя компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама, в зависимост от провеждането на диалога между компетентните институции, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71. По-конкретно този съд би имал такава компетентност само когато са изпълнени *две кумулативни условия*, а именно: (1) компетентната институция на приемащата държава членка

28 Вж. решение Altun, т. 49. Вж. също решение от 22 ноември 2017 г., Cussens и др. (C-251/16, EU:C:2017:881, т. 27, 30, 31 и 33).

29 За елементите от фактическия състав на измамата по смисъла на правото на Съюза, и уликите, които позволяват установяването ѝ, вж. раздел B от настоящото заключение.

30 Вж. решение Altun, т. 55, 56 и 60.

31 Вж. решение Altun, т. 20 и 21.

32 Вж. решение Altun, т. 54 и 55.

да е сезирала издаващата институция с конкретни доказателства, които навеждат на мисълта, че въпросното удостоверение E 101 е получено чрез измама, и (2) последната институция да не е извършила такава нова преценка на удостоверението с оглед на тези доказателства в разумен срок.

66. *От друга страна*, посоченият текст може да бъде тълкуван, както правят това г-н Poignant и CRPNPAC, в смисъл че Съдът не е възнамерявал да определя общи условия, а само да даде отговор въз основа на конкретните обстоятелства по случая, без да предопределя компетентността на съда на приемащата държава членка по други дела.

67. Бих искал да отбележа, че що се отнася до този диалог между компетентните институции, разглежданите в главните производства обстоятелства се различават значително от тези, във връзка с които е постановено решение Altun [33]. Поради това мненията на главните страни и на встъпилите пред Съда страни се различават по въпроса дали в случая по главното производство френските наказателни съдилища са могли и дали запитващите юрисдикции могат да не вземат предвид спорните удостоверения E 101

68. Според мен решение Altun не може да се тълкува като ограничаващо компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, когато разполага с обективни доказателства, позволяващи да се установи измамата. Включените в това решение съображения, свързани с диалога между компетентните институции, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, не могат да се тълкуват като условия за тази компетентност (1). Ако Съдът е на различно мнение, ще обясня защо при всички случаи тези условия трябва да се считат за изпълнени при обстоятелства като разглежданите в главните производства (2).

1. Относно липсата на значение на диалога между компетентните институции за компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама

69. Считам, че предлаганото от мен тълкуване представлява надлежно прилагане на общия принцип на правото на Съюза за забрана на измамите и злоупотребите (а). Ограничаване на компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама, не може да бъде оправдано от нито едно от общите основания за обвързващото действие на това удостоверение (б)—(г). С оглед на изчерпателност това тълкуване се подкрепя по дело C-37/18 от съображения, свързани с ефективната защита, с която трябва да може да се ползва работник в случай на измама, извършена от неговия работодател (д). Накрая, според мен това тълкуване не засяга системата, която се основава на това удостоверение (е).

а) Относно общия принцип за забрана на измамите и злоупотребите

70. Според мен тълкуването, съгласно което съдът на приемащата държава членка е компетентен да не вземе предвид удостоверение E 101, когато въз основа на обективни критерии установи, че удостоверението е било получено или предявено с измама, е пряка и необходима последица от принципа, че правните субекти не могат да се позовават на нормите на правото на Съюза с цел измама или злоупотреба.

33 Вж. точки 26—31 от настоящото заключение.

71. Съгласно установената практика на Съда относно този общ принцип, измама или злоупотреба с правото на Съюза, когато е установена чрез обективни доказателства, води до *отказ да се предостави на заинтересованото лице търсеното право или търсената изгода* — като това впрочем е просто последица от констатацията, че в случай на измама или на злоупотреба с право обективните предпоставки, които са предвидени за получаване на търсеното предимство, в действителност не са изпълнени [34].

72. Съдът категорично е потвърдил това разрешение в неотдавнашните си решения N Luxembourg 1 и др. [35] и T Danmark и Y Denmark [36], постановени от голям състав. В тези решения той е потвърдил също, че национален съд, който разглежда позоваване на разпоредбите на правото на Съюза с цел злоупотреба или измама, по силата на това право не само *има възможност*, но и е *длъжен* да откаже на заинтересованото лице да черпи предимство от тези разпоредби [37].

73. Следователно в съответствие с въпросния общ принцип съдът на приемащата държава членка, когато разполага с доказателства, които установяват, че удостоверение E 101 е получено или предявено с измама, не само е *компетентен, но е и длъжен да не се съобрази с това удостоверение*.

74. Провеждането на диалог относно валидността на удостоверение E 101 между компетентната институция на приемащата държава членка и издаващата институция, въз основа на член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, според мен не може валидно да засегне компетентността на съда на първата държава членка да не вземе предвид въпросното удостоверение, при наличието на обстоятелства като посочените в предходната точка [38].

75. В това отношение ще отбележа, че съгласно предлаганото от Vueling, чешкото правителство, Ирландия и Комисията тълкуване на решение Altun, обобщено в точка 65 от настоящото заключение, ако компетентната институция на приемащата държава членка не е отправила до издаващата институция искане за преразглеждане на удостоверението E 101, ако не е изтекъл разумен срок от изпращането на това искане или ако в рамките на такъв разумен срок последната институция е отговорила, че според нея, предвид представените доказателства, не е налице измама, съдът на приемащата държава членка не може да не вземе предвид въпросното удостоверение, дори да разполага с обективни доказателства, установяващи тази измама.

76. Според мен обаче подобен резултат би бил несъвместим с посочения по-горе общ принцип и е равносилен на това да се толерира неприемливо за правов Съюз положение: от една страна, частноправен субект да може да извлича облага от измамното си поведение; от друга страна, съдът да трябва да толерира или дори да покровителства измама [39].

34 Вж. решение от 22 ноември 2017 г., Cussens и др. (C-251/16, EU:C:2017:881, т. 32 и цитираната съдебна практика).

35 Решение от 26 февруари 2019 г. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 и C-299/16, EU:C:2019:134, т. 96—102).

36 Решение от 26 февруари 2019 г. (C-116/16 и C-117/16, EU:C:2019:135, т. 70—76).

37 Вж. решения от 26 февруари 2019 г., N Luxembourg 1и др. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 и C-299/16, EU:C:2019:134, т. 110 и 120) и T Danmark и Y Denmark (C-116/16 и C-117/16, EU:C:2019:135, т. 76 и 82).

38 Вж. в този смисъл заключението на генералния адвокат Lenz по дело Calle Grenzshop Andresen (C-425/93, EU:C:1995:12, т. 63). Вж. по аналогия решение от 27 септември 1989 г., van de Bijl (130/88, EU:C:1989:349, т. 20—27) и заключението на генералния адвокат Darmon по дело van de Bijl (130/88, непубликувано, EU:C:1989:157, т. 17). Вж. също заключението на генералния адвокат Mischo по дело Paletta (C-45/90, непубликувано, EU:C:1991:434, т. 29—34) и решение от 2 май 1996 г., Paletta (C-206/94, EU:C:1996:182, т. 24—28). В тези решения Съдът е приел, че някои документи, издадени от институциите на държава членка и обвързващи по принцип институциите на друга държава членка, могат да бъдат пренебрегнати от съда на последната държава в случай на измама. По тези дела той е отхвърлил предложенията на встъпилите пред Съда страни да се даде предимство на сътрудничеството между институциите.

39 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 44).

77. Трябва да се подчертае, че измамата е основно нарушение на обществения ред, независимо дали става въпрос за обществения ред на приемащата държава членка или на Съюза, които според мен се припокриват в случай на измама в областта на социална сигурност [40]. Националните съдилища, като съдилищата на Съюза, пазители на този обществен ред, са компетентни да санкционират това нарушение. Посочената компетентност не следва да бъде ограничавана и нито едно от общите основания за обвързващо действие на удостоверението E 101 не обосновава такова ограничение.

б) Относно принципа на лоялно сътрудничество

78. На първо място, принципът на лоялно сътрудничество, приложен в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, не може да оправдае подобно отклонение от принципа на забрана на измамите и злоупотребите.

79. Вярно е, че институциите на държавите членки трябва да си сътрудничат при прилагането на Регламент № 1408/71. Поради това принципът на лоялно сътрудничество изисква компетентната институция на приемащата държава членка да се обърне към издаващата институция, когато разполага с доказателства за наличието измама по отношение на удостоверение E 101, за да се даде възможност на последната институция да прецени отново дали е имало основания за издаване на удостоверението и да го отнеме или отмени [41].

80. Следователно компетентната институция на приемащата държава членка не може да се освободи от изискването за диалог с издаващата институция, дори в случаи на измама [42]. Такова нарушение на задължението за лоялно сътрудничество, особено ако е системно, по-специално би могло да бъде санкционирано чрез иск за установяване на неизпълнение на задължения от страна на държава членка.

81. Според мен това необходимо сътрудничество обаче не може да оправдае ограничаването на компетентността на съда на приемащата държава членка да установи измама по отношение на удостоверение E 101. Независимо от провеждането на диалога между компетентните институции, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, този съд трябва да има възможност да не вземе предвид удостоверение E 101, след като разполага с доказателства, че удостоверението е било получено или предявено с измама, както когато въпросът е бил отнесен до него от компетентната институция на тази държава членка, така и когато се произнася по иск за обезщетение, предявен от заинтересовани трети лица, като работниците, станали жертва на тази измама, или когато ищец в производството пред него е правният субект, позовавал се на удостоверението.

82. Всъщност не може само с оглед на целта да се насърчи сътрудничеството между институциите, да се попречи на съдилищата да предприемат действия срещу измамите в областта на социалната сигурност. В това отношение ефективната борба срещу подобни измами е от *първостепенно значение.* На равнището на държавите членки измамите, свързани с

40 Вж. съображенията, съдържащи се в точка 82 от настоящото заключение.

41 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 71).

42 В този смисъл вж. решение от 11 юли 2018 г., Комисия/Белгия (C-356/15, EU:C:2018:555, т. 105), в което Съдът е постановил, че разглежданата по делото правна уредба за борба срещу получените или предявени с измама удостоверения E 101 не отговаря на изискванията на решение Altun, тъй като по-специално изобщо не е предвидено задължение за администрацията за започване на процедурата на диалог и помирение, предвидена в регламенти № 883/2004 и № 987/2009.

издаването на удостоверения E 101, представляват заплаха за съгласуваността и финансовото равновесие на техните схеми за социална сигурност, а на равнището на Съюза има вероятност тези измами да подкопаят икономическото сближаване и доброто функциониране на вътрешния пазар, нарушавайки условията на конкуренция [43].

83. Въпреки че тясното и ефективно сътрудничество между компетентните институции несъмнено е ключов елемент от борбата с измамите [44], при настоящото състояние на правото на Съюза това сътрудничество не разполага обаче с обвързваща рамка, която да му позволи да продължи да функционира бързо и ефикасно в тази област [45]. Всъщност бих искал да отбележа, че към момента правото на Съюза не съдържа процедури за издаване или преразглеждане на удостоверения E 101, които се уреждат от националното право на всяка държава членка, нито задължителни срокове за обмена на информация между компетентните институции [46].

84. На следващо място, в случай на разногласие между компетентните институции, прибягването до помирителна процедура пред Административната комисия също така би могло да доведе до удължаването на сроковете преди намирането на някакво решение. Освен това решенията на тази комисия нямат задължителна правна сила [47]. Ограничаването на борбата с измамите само до това сътрудничество на практика би я лишило от необходимата ефективност и бързина.

85. В този контекст не предлагам едностранния подход на искове пред съда на приемащата държава членка да се противопоставя на сътрудничеството между компетентни институции. Според мен тези два способа на действие трябва всъщност да вървят ръка за ръка, тъй като се допълват взаимно. Впрочем това е духът на Директива 2014/67/ЕС за осигуряване на изпълнението на Директива 96/71/ЕО относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012 относно административно сътрудничество посредством Информационната система за вътрешния пазар [48].

43 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 46). Вж. също Резолюция на Европейския парламент от 14 септември 2016 г. относно социалния дъмпинг в Европейския съюз, цитирана по-горе. Вж. също по аналогия, що се отнася до „данъчния дъмпинг“, решения от 26 февруари 2019 г., N Luxembourg 1 и др. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 и C-299/16, EU:C:2019:134, т. 107) и T Danmark и Y Denmark (C-116/16 и C-117/16, EU:C:2019:135, т. 79).

44 Вж. съображение 4 от Решение № H5 на Административната комисия от 18 март 2010 година относно сътрудничеството в областта на борбата с измамите и грешките в рамките на [Регламент № 883/2004] и [на Регламент № 987/2009] (ОВ C 149, 2010 г., стр. 5).

45 Вж. по аналогия становището на генералния адвокат Darmon по дело van de Bijl (130/88, непубликувано, EU:C:1989:157, т. 17).

46 Следва да се напомни, че решенията на Административната комисия, предвиждащи такива срокове, нямат задължителен характер. Въпреки това бих искал да отбележа, че предложението за изменение на регламентите за координация, което в момента се обсъжда от законодателя на Съюза, предвижда въвеждането на срокове, в които издаващата институция да прецени отново дали удостоверение E 101 е издадено основателно и евентуално да го отнеме или коригира по искане на компетентна институция на друга държава членка. В случай на неоспорима измама, извършена от заявителя на документа, издаващата институция трябва незабавно да отмени или да поправи документа със задна дата. Вж. за повече подробности заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 21).

47 Показателен пример в това отношение е делото, по което е постановено решение от 6 септември 2018 г., Alpenrind и др. (C-527/16, EU:C:2018:669). По това дело компетентната институция на приемащата държава членка е посочила на издаващата институция, че преносимите документи A1, които тя е издала за определени работници, са невалидни. Издаващата институция е отказала да оттегли тези документи. След това несъгласие засегнатите държави членки са отнесли въпроса до Административната комисия, която е взела решение относно оттеглянето на тези документи. Тези документи обаче не са били оттеглени от издаващата институция в резултат на помирителната процедура.

48 Директива на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2015 г. (ОВ L 159, 2014 г., стр. 11). По-специално в член 6, параграф 10 от тази директива се предвижда, че искане за информация между компетентните институции относно командироването не пречи на компетентните органи на приемащата държава членка да предприемат мерки в съответствие с приложимото национално право и право на Съюза с цел разследване и предотвратяване на предполагаеми нарушения на правилата за командироване на работници.

86. Всъщност диалогът между компетентните институции, проведен преди сезирането на съда на приемащата държава членка, може да спомогне за разсейване на евентуални съмнения относно фактическите обстоятелства в разглеждания случай, по-специално когато за установяването на измама са необходими проверки в държавата членка, в която е издадено удостоверението [49]. Освен това, ако издаващата институция пристъпи към отмяна или оттегляне на удостоверението E 101 по искане на компетентната институция на приемащата държава членка, може да отпадне необходимостта въпросът се отнесе до съда в тази държава. По този начин диалогът между компетентните институции може да доведе до процесуална икономия [50]. Този диалог продължава да е от съществено значение дори след осъдителна присъда, постановена от съда на приемащата държава членка. По-специално, доколкото последиците от отмяната на удостоверение E 101 настъпват в целия Съюз, тя би могла да се постанови само от издаващата институция [51], тъй като съдът на приемащата държава членка може единствено да не вземе предвид удостоверението в рамките на производството пред него. Освен това посоченият диалог дава възможност да бъдат уредени финансовите последици от измамата и да се избегнат проблеми при упражняването на правото на работниците на социално осигуряване [52].

в) Относно принципа на взаимно доверие

87. На второ място, според мен принципът на взаимно доверие не изисква различно тълкуване от това, което предлагам. В самото начало следва да се отбележи, че като констатира получаването вследствие на измама на удостоверение E 101, съдът на приемащата държава членка не поставя под въпрос спазването на правото на Съюза от издалата го институция. Установената по този начин измама не разкрива допуснато от последната институция неизпълнение на задълженията съгласно правото на Съюза, а единствено че тя е била заблудена от измамното поведение на работодателя.

88. Освен това, в случай че в контекста на диалога между тях издаващата институция извърши повторна преценка на удостоверение E 101 по искане на компетентната институция на приемащата държава членка и реши да го потвърди с мотива, че според нея това удостоверение не е било получено или предявено вследствие на измама, принципът на взаимно доверие определено изисква съдилищата на приемащата държава членка надлежно да вземат предвид този отговор и всички факти и обстоятелства, на които се позовава институцията в своя подкрепа. Този принцип обаче не би могъл да принуди съдилищата да се чувстват обвързани с отговора, когато разполагат по друг начин с доказателства за тази измама.

89. По този въпрос не може да се разсъждава по аналогия с инструментите на правото на Съюза в областта на гражданското и наказателното право, които изискват от националните съдилища да признават или да изпълняват определени документи, произхождащи от други държави членки, без по правило да могат да поставят под въпрос основанието за издаването им. Всъщност тези инструменти са част от сътрудничеството между *съдебните органи* и тази

49 В частност, имам предвид вида измама, разглеждана по делото, по което е постановено решение Altun, състояща се в създаването на дружества „пощенски кутии“ в дадена държава членка единствено с цел командироване на работници в друга държава членка. Ирландия и Комисията обаче стигат до заключението, че съдът на приемащата държава членка *не може да разполага с доказателства за измамата, без да е проведен диалог с издаващата институция*. Прекомерният характер на това твърдение е очевиден. Макар диалогът с издаващата институция да може да се окаже полезен за получаване на доказателства, той не е абсолютно необходим. Тази институция невинаги е в по-добра позиция от органите на приемащата държава членка при установяването на измами. По-специално, решаващи доказателства често могат да бъдат установени в приемащата държава членка. Такъв е случаят при обстоятелства като тези в главното производство, при които трябва да се установи съществуването в тази държава на клон на работодателя и връзка на работниците с този клон (вж. раздел B от настоящото заключение). Освен това самият законодател на Съюза изтъква контролните правомощия, възложени на органите на приемащата държава членка в Директива 2014/67, чийто член 7 по същество предвижда, че за контрола по спазването на тази директива и на Директива 96/71 отговарят органите на тази държава членка, подпомагани според случая от органите на изпращащата държава членка.

50 В настоящия случай, ако френските органи бяха започнали по-рано диалога, издаващата институция вероятно би отменила спорните удостоверения E 101, тъй като тя отказва да направи това основно по съображения, свързани с давността.

51 Вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 56).

52 Вж. съображенията в бележка под линия 56 от настоящото заключение.

предпоставка обосновава високата степен на доверие, което стои в основата на системата за признаване и изпълнение, предвидена от тези инструменти [53]. Същата степен на доверие не може да бъде изисквана от *съд*, когато става въпрос за становище, изразено от *административен орган* на друга държава членка. С други думи, принципът на взаимно доверие не би могъл да обоснове издаващата институция да разполага с някакъв вид „право на вето“ върху компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама.

90. Във всеки случай бих искал да отбележа, че принципът на взаимно доверие създава *презумпция* за съответствие с правото на Съюза, която наистина е силна, но не и необорима. Напротив, тази презумпция може да бъде оборена при „изключителни обстоятелства“ [54]. Според мен наличието на измама съставлява такова обстоятелство.

г) Относно принципите на осигуряване само в една социалноосигурителна схема и на правна сигурност

91. На трето място, принципът на осигуряване само в една социалноосигурителна схема [55] също не налага различно тълкуване. Разбира се, както посочва Vueling, в случаите в главните производства установяването на измами и незачитането на спорните удостоверения E 101 би имало като последица по-специално осъждането на авиокомпанията да заплати на CRPNPAC обезщетение за вреди, равняващо се на част от вноските, които не са платени във Франция, въпреки че издаващата институция понастоящем отказва да преразгледа въпроса с вече платените вноски в Испания, което на практика би представлявало облагане с двойна вноска за една и съща дейност.

92. Тези последици обаче са вредоносни не за засегнатите работници, а за *работодателя, извършил измамите*. Последният все пак е поел риска да понесе такива последици, като е нарушил чрез извършената от него измама прилагането на правилата на Регламент № 1408/71. Освен това подобни последици биха могли да имат и възпиращ ефект върху измамите [56].

93. На четвърто място, по отношение на принципа на правна сигурност е достатъчно да се припомни, че лице, което изкуствено създава или заобикаля предвидените в правото на Съюза условия за получаване на дадено предимство, не може да се позовава на този принцип, за да се противопостави на загубата на съответното предимство вследствие на прилагането на принципа на забрана на измамите и злоупотребите [57].

53 Вж. например, по отношение на Рамково решение на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (2002/584/ПВР) (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава *19, том 6, стр. 3*), решение от 10 ноември 2016 г., Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, т. 45). Вж. също така относно Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) (наричан по-нататък „Регламент Брюксел Ia“) решение от 16 юли 2015 г., Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, т. 40 и 63).

54 Вж. по-специално решение от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru (C-404/15 и C-659/15 PPU, C-404/15, EU:C:2016:198, т. 82 и цитираната съдебна практика).

55 Относно този принцип вж. точка 57 от настоящото заключение.

56 В общи линии констатациите за измама следва да водят по-специално до възстановяването със задна дата на осигуряването на засегнатите работници по схемата за социална сигурност на приемащата държава членка. Понастоящем обаче регламентите за координация не съдържат разпоредби за уреждане на финансовите последици от такава промяна със задна дата, по-специално, по отношение на недължимо платените от работодателя вноски. Трудностите, породени от тази промяна в осигуряването, все пак могат да бъдат разрешени чрез преговори между компетентните институции в дух на сътрудничество. В това отношение считам, че когато съдът на приемащата държава членка установи измама с влязло в сила решение, издаващата институция е длъжна да приложи последиците от това съдебно решение като отнеме спорните удостоверения и проведе преговори за такова разрешение на проблема. Всъщност взаимното доверие трябва да действа и в двете посоки (вж. моето заключение по дело Altun др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 65). Освен това в Предложението за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на [Регламент № 883/2004] и [Регламент № 987/2009] (COM(2016) 815, окончателен), което все още е в процес на приемане, са предвидени механизми, които да улеснят уреждането на тези финансови последици.

57 В този смисъл вж. решение от 22 ноември 2017 г., Cussens и др. (C-251/16, EU:C:2017:881, т. 43 и цитираната съдебна практика), както и заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, т. 66).

д) Относно правото на ефективна защита

94. На пето място и по съображения за изчерпателност във връзка с дело C-37/18, предложеното от мен тълкуване се подкрепя от съображения, свързани с ефективната съдебна защита, от която работник като г-н Poignant трябва да може да се ползва в случай на измама, извършена от неговия работодател.

95. В това отношение, когато работодател извърши измама посредством удостоверение E 101, той лишава засегнатия работник от вноските към схемата за социална сигурност, по която последният следва да се осигурява, в съответствие със стълкновителните норми, установени от законодателя на Съюза в Регламент № 1408/71. Доколкото това законодателство е по-благоприятно от законодателството, към което този работник е продължил да се осигурява неправомерно в резултат на измамното поведение на работодателя, работникът е претърпял вреда, за която има право да получи обезщетение. По мое мнение би бил интересен обрат, ако практиката относно обвързващото действие на удостоверението E 101, установена от Съда именно за защита на правото на свободно движение на работници, би била в състояние да ограничи възможността за такъв иск за обезщетение.

96. Освен това бих искал да отбележа, че даден работник няма никакви правомощия да започне диалог между компетентните институции по член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71 или да предизвика започването му. Следователно, ако при разглеждането на подобен иск за обезщетение компетентността на съда на приемащата държава членка да не вземе предвид удостоверение E 101, за което е доказано, че е било получено вследствие на измама, трябва да зависи от провеждането на такъв диалог, това би било равносилно достъпът до съда на този работник да се обвърже с изисквания, върху които той няма никакво влияние. Според мен този резултат е трудно съвместим с правото на ефективни правни средства за защита, предвидено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

97. По време на съдебното заседание, в отговор на въпрос на Съда Комисията изложи твърдение, че работникът може да предяви иск пред съдилищата на изпращащата държава членка (а именно държавата на издаващата институция, а по принцип и на седалището на работодателя), които несъмнено биха били компетентни да не вземат предвид или да обезсилят удостоверението E 101.

98. В това отношение приемам, че като цяло правото на ефективни правни средства за защита не гарантира, че лицето има право да подаде иска си в съд по свой избор. По принцип е важно да съществува съд, който предлага гаранции, свързани с правото на справедлив съдебен процес, пред който правният субект може да предяви своя иск[58].

99. Въпреки това считам, че работникът, като по-слабата страна в трудовото правоотношение, следва да получи *по-лесен достъп* до съд, за да отстоява правата си срещу своя работодател. Според мен това съображение е част от изискванията, наложени от основното право на ефективни правни средства за защита.

58 Вж. решение от 21 октомври 2015 г., Гогова (C-215/15, EU:C:2015:710, т. 45 и 46), както и *Fawcett*, J.J., The impact of Article 6(1) of the ECHR on private international law. International & Comparative Law Quarterly, 2007, 56(1), p. 1.

100. В тази връзка член 21 от Регламент Брюксел Ia[59] е подходящ показател. В съответствие с тази разпоредба работникът наистина има право на избор да призове своя работодател пред съдилищата на държавата членка, в която е седалището на последния. Законодателят на Съюза обаче преди всичко дава възможност на работника да предяви иска си пред съдилищата по мястото, където той обичайно извършва своята работа, тъй като този съд се счита за подходящ, както по отношение на близостта до спора, така и по отношение на императивното изискване за защита на работника[60].

101. Разширяването на практиката на Съда за обвързващото действие на удостоверението E 101 в този контекст на практика би лишило работника от съда, който е най-подходящ, както да разреши спора, така и да защити интересите му, и който освен това ми изглежда, че е единственият „реалистичен“ съд в случай на измама по отношение на удостоверение E 101. В действителност е възможно непознаването на езика, на местното право, както и отдалечеността от местоживеенето му да откажат работника да упражни правата си пред съдилищата на изпращащата държава членка[61].

е) Относно ограниченията на тълкуването, което предлагам

102. Накрая, бих искал да подчертая ограниченията на тълкуването, което предлагам. Не става въпрос на признаване на общото правомощие за оспорване на удостоверение E 101 в приемащата държава членка. От една страна, единствено съдът на тази държава може да не се съобрази с него[62]. От друга страна, дори и пред този съд презумпцията за редовност на осигуряването в схемата социална сигурност, установена с това удостоверение, няма да отпадне. Вместо необорима, тази презумпция просто се превръща в смесена: може да бъде оборена с доказателство за измама по смисъла не на националното право, а на правото на Съюза, в което определението за измама е стриктно. И накрая, както вече е посочено в настоящия раздел, удостоверението E 101 може да не бъде зачетено въз основа не просто на *съмнения* за измама, а на *доказателства, които я установяват* и които трябва да бъдат предоставени от правните субекти, позоваващи се на наличието на измама.

103. Що се отнася до риска от протекционизъм, изтъкван понякога в доктрината, до който би могло да доведе подобно разрешение, бих искал само да подчертая, че държавите членки трябва да имат взаимно доверие в своите съдилища, които заедно със Съда изпълняват възложената им съвместно функция да осигурят спазването на правото при тълкуването и прилагането на Договорите. По този начин националният съд не може да бъде обект на такива подозрения за протекционизъм, тъй като неговата независимост предполага зачитане на обективността и липсата на какъвто и да било интерес от резултата от спора извън стриктното

59 Съгласно член 1, параграф 2, буква в) от Регламента Брюксел Ia социалната сигурност е област, в която той не се прилага. Поради това евентуален иск от страна на работника срещу издаващата институция не би попаднал в обхвата на този регламент. От друга страна, това изключение не би се приложило по отношение на иск за обезщетение, предявен от работника срещу неговия работодател, въпреки че той се основава на неспазването от последния на задълженията му в областта на социалната сигурност. (вж. решение от 14 ноември 2002 г., Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, т. 48).

60 Вж. решения от 15 януари 1987 г., Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, т. 16) и от 27 февруари 2002 г., Weber (C-37/00, EU:C:2002:122, т. 40). В това отношение приемам, че при обстоятелства като тези в главните производства обичайното място на работа на съответните работници не е в изпращащата, а в приемащата държава членка (вж. т. 147 от настоящото заключение).

61 Вж. по аналогия по отношение на териториалната компетентност в контекста на защитата на потребителите, решение от 27 юни 2000 г., Océano Grupo Editorial и Salvat Editores (C-240/98—C-244/98, EU:C:2000:346, т. 22—24).

62 Вж., a contrario, тук също и решение от 11 юли 2018 г., Комисия/Белгия (C-356/15, EU:C:2018:555, т. 105), в което Съдът постановява решение срещу въпросното законодателство по второто основание, че то не възлага само на националния съд правомощието да констатира наличието на измама и на това основание да не вземе предвид удостоверение A 1, а предвижда такава възможност за националните административни органи извън рамките на съдебно производство.

прилагане на принципите на правовата държава. Съдът впрочем наблюдава активно спазването на изискването за независимост [63]. Освен това, в контекста на механизма на преюдициално запитване той ще може да провери правилното използване на изключението във връзка с измама [64].

ж) Междинно заключение

104. Изложените по-горе съображения водят до извода, че съдът на приемащата държава членка е компетентен да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама. Провеждането на диалог между компетентните институции, предвидено в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, не засяга тази компетентност. Независимо дали този диалог все още не е инициран от институцията на тази държава, или е в ход и дали издаващата институция споделя мнението на първата институция, този съд трябва да не вземе предвид удостоверението, когато разполага с доказателства за измамата. Според мен решение Altun не може да се тълкува като налагащо условия, противоречащи на това тълкуване.

2. При условията на евентуалност: относно прилагането на условията, свързани с провеждането на диалога между компетентните институции при обстоятелства като разглежданите в главните производства

105. Следва да се припомни, че съгласно прочита на решение Altun, предложен от Vueling, чешкото правителство, Ирландия и Комисията, съдът на приемащата държава членка е компетентен да не вземе предвид удостоверение E 101 в случай на измама, при условие че органите на приемащата държава членка са сезирали издаващата институция с конкретни доказателства, които навеждат на мисълта, че удостоверението е получено чрез измама, и ако последната институция не е извършила нова преценка на посоченото удостоверение с оглед на тези доказателства в разумен срок.

106. Според тях тези условия в случая не са изпълнени. Френските органи трябвало да отправят запитване до издаващата институция през май 2008 г. след доклада на Инспекцията по труда. Те обаче са направили това едва след постановяването на осъдителната присъда срещу Vueling от Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) на 31 януари 2012 г. [65]. Според тази авиокомпания е без значение фактът, че френските органи впоследствие са осъществили обмен с тази институция. Комисията добавя, че тъй като тази институция е приела решение за потвърждаване на спорните удостоверения E 101 [66], процедурата на сътрудничество следвало да продължи под формата на опит за помирителна процедура пред Административната комисия.

63 Вж. решения от 27 февруари 2018 г., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117) и от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

64 Евентуалните грешки на националните съдилища, ако са извършени на последна инстанция, освен това биха могли да доведат до осъждане чрез иск за отговорност (решение от 30 септември 2003 г., Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513) или чрез иск за неизпълнение на задължения от страна на държава членка (решение от 4 октомври 2018 г., Комисия/Франция (Удръжка върху доходите от капитали) (C-416/17, EU:C:2018:811) срещу съответната държава членка.

65 В тази връзка френското правителство обясни на заседанието, че следваната практика по времето на настъпване на фактите се е състояла в това Инспекцията по труда да изпраща своите доклади за нарушения както на компетентния Urssaf, така и на прокурора. Когато последният внесе обвинение срещу работодателя пред наказателния съд, Urssaf изчаква резултата от съдебното производство. В случай на осъдителна присъда тази институция уведомява издаващата институция. С други думи, френските органи считат, че не е необходимо да уведомяват издаващата институция веднага след възникването на съмнения относно валидността на удостоверение E 101, а едва след като нарушението на правилата за социално осигуряване е било установено от съд в рамките на състезателно производство.

66 Vueling твърди пред Съда, че издаващата институция е потвърдила, че *са били налице основания* за издаване на спорното удостоверение E 101. Бих искал да отбележа обаче, че от решението от 5 декември 2014 г., чийто официален превод авиокомпанията е изпратила на Съда, е видно, че тази институция е споделяла преценката на френските органи във връзка със социалноосигурителното законодателство, което е трябвало да се прилага по отношение на засегнатите работници, като разглежданите удостоверения не са били оттеглени само поради изтичането на давностните срокове (вж. също точки 27 и 28 от настоящото заключение). При все това запитващите юрисдикции, които са единствено компетентни да преценяват фактите, при необходимост следва да проверят това обстоятелство.

107. Според мен, от една страна, съдът на приемащата държава членка не може да бъде лишен от компетентността си да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама, единствено въз основа на това, че е бил сезиран *преди започването на диалога* от компетентната институция на приемащата държава членка в съответствие с член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71. Такова тълкуване се налага, дори само защото иск в наказателно и в гражданско производство може да бъде предявен от частно лице като г-н Poignant, което няма никакъв контрол над започването на диалога между компетентните институции, нито информацията за провеждането му. Както поддържа френското правителство, за да се позволи на издаващата институция в съответствие с принципа на лоялно сътрудничество да изрази становище, и когато е целесъобразно — да оттегли удостоверението E 101, е необходимо и достатъчно този диалог да се проведе, *преди съдът на приемащата държава членка да постанови окончателно решение*.

108. От друга страна, що се отнася до резултата от диалога, съгласно тълкуването на решение Altun, предложено от Vueling, чешкото правителство, Ирландия и Комисията, съдът на приемащата държава членка е компетентен да не вземе предвид удостоверение E 101, получено или предявено с измама, *било* когато издаващата институция не е извършила повторна преценка дали е имало основания за издаване на въпросното удостоверение и не е приела решение, в което го потвърждава или оттегля в разумен срок, *било* когато тази институция е приела подобно решение в разумен срок, но в мотивите за това решение не е обсъдила изрично доказателствата, посочени от компетентната институция на приемащата държава членка[67].

109. В настоящия случай обаче, от една страна, издаващата институция е приела първото решение по спорните удостоверения E 101 *две години след първоначалното искане* на френските органи, а окончателното решение е постановено повече от *две години и половина след това искане*[68]. Тези решения очевидно не са приети *в разумен срок*[69]. От друга страна, издаващата институция *в изложението на мотивите за окончателното решение не е обсъдила изтъкнатите от френските органи факти и доказателства относно измамата*, а именно — неверните декларации за пребиваване[70].

110. Поради това считам, че при обстоятелства като разглежданите в главните производства (евентуалните) условия, свързани с диалога между компетентните институции, трябва да се считат за изпълнени.

B. Относно понятието за измама в правото на Съюза

111. Преюдициалните въпроси, отправени от запитващите юрисдикции, се основават на предпоставката, че Vueling е извършило измама, която е била установена от френския наказателен съд с влязла в сила присъда.

112. Въпреки това, от една страна, тази предпоставка се основава на понятието за измама, *така както то се разбира във френското право*. В този контекст измамата се характеризира с умишленото неспазване на това право. В решение Altun обаче Съдът се стреми да придаде *самостоятелно значение* на измамата в областта на социалната сигурност. В това решение

67 Следва да се припомни, че в делото, по което е постановено решение Altun, издаващата институция на удостоверенията E 101 е отговорила на органите на приемащата държава членка. Тази институция обаче не е взела предвид в отговора си доказателствата, на които се позовават тези органи.

68 Вж. точки 27 и 28 от настоящото заключение.

69 Например в предложението за регламент, което понастоящем се обсъжда в рамките на законодателя на Съюза, Комисията предвижда на издаващата институция да бъде предоставен срок от 25 работни дни от искането на друга институция за преразглеждане, и при необходимост — за поправяне или оттегляне на удостоверение E 101.

70 В писмото от 9 декември 2014 г., отразено в точка 30 от настоящото заключение, действително се посочва, че испанските органи не са установили намерение за измама. Тази декларация обаче не е включена в решението от 5 декември 2014 г. Освен това, нито писмото, нито решението разглеждат фактите и обстоятелствата, изтъкнати в тази връзка от френските органи.

Съдът е постановил, че констатацията за измама се основава на съвкупност от непротиворечиви улики, които установяват наличието на обективен и субективен елемент. Обективният елемент се състои в това, че не са изпълнени условията, необходими за получаване или за предявяване на удостоверение E 101, предвидени в дял II от Регламент № 1408/71. От своя страна субективният елемент съответства на намерението на заинтересованите лица да заобиколят или да избегнат условията за издаване на това удостоверение, за да могат да получат свързаното с него предимство [71].

113. От друга страна, предпоставката за измама по смисъла на правото на Съюза се оспорва пред Съда. Vueling твърди, че не е налице нито един от нейните елементи. Чешкото правителство е на същото мнение, докато Комисията изразява резерви в това отношение. Единствено г-н Poignant, CRPNPAC и френското правителство считат, че измамата е несъмнено (и окончателно) установена в случая.

114. При тези обстоятелства според мен е полезно да се предоставят всички необходими елементи на тълкуване във връзка с понятието за измама по смисъла на правото на Съюза, дори само за да се даде възможност на запитващите юрисдикции да установят дали елементите на измама са налице по настоящите дела. Освен това тези пояснения са необходими в интерес на правната сигурност, за да се избегнат различията в преценката и противоречивите решения в държавите членки по отношение на това какво представлява измамата в областта на социалната сигурност.

115. Ето защо, ще разгледам тълкуването на обективния (2) и на субективния (3) елемент на измамата в светлината на разглежданите обстоятелства в главните производства. Въпреки това считам, че е полезно да се дадат някои предварителни разяснения, които според мен ще позволят да се разбере по-добре цялостният контекст, в който се вписват настоящите дела (1).

1. Относно организационната структура, възприета от нискотарифните авиокомпании (low cost) и отговорът на френския законодател и законодателя на Съюза

116. Според моите проучвания „традиционните“ авиокомпании обичайно са организирани въз основа на модела, наречен *„hub-and-spoke“* („летищен център и разклонения“). В това си качество те имат една оперативна база (понякога — няколко), т.е. летищен център (*hub*), около който са организирани дестинации (*spokes*) и са създадени връзки между тях. Тази оперативна база по-специално обединява седалището на дружеството, парка от въздухоплавателните средства и „основната база“ [72] за членовете на кабинните му екипажи, т.е. летището, от което тези лица получават полетните си планове, започват изпълнението на своите задачи и се връщат обратно след приключването им. За разлика от това, дестинациите представляват само места за кацане и излитане.

71 Решение Altun, точки 50—52.

72 Това понятие е определено към момента на осъществяване на фактите в приложение III към Регламент (ЕИО) № 3922/91 на Съвета от 16 декември 1991 година относно хармонизирането на техническите изисквания и административните процедури в областта на гражданското въздухоплаване (ОВ L 373, 1991 г., стр. 4; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 2, стр. 93), изменен с Регламент (ЕО) № 1899/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. (ОВ L 377, 2006 г., стр. 1). В това приложение III понятието „основна база“ определя като „[м]естоположението на член на екипажа, определено от оператора, където членът на екипажа обикновено започва и приключва дежурното си време или поредица от дежурства и където, при обикновени условия, операторът не носи отговорност за настаняване на съответния член на екипажа“. В този контекст посоченото понятие е от решаващо значение за прилагането на правилата за максималното време за полети и за задължителната почивка. В този смисъл за всеки член на екипажа трябва да се определи една основна база. Това приложение III е изменяно два пъти — съответно с Регламент (ЕО) № 8/2008 на Комисията от 11 декември 2007 г. (ОВ L 10, 2008 г., стр. 1) и с Регламент (ЕО) № 859/2008 на Комисията от 20 август 2008 г. (ОВ L 254, 2008 г., стр. 1), като това определение обаче остава непроменено.

117. Нискотарифните авиокомпании пък постепенно възприемат друг модел, известен като „*point-to-point*“ („от точка до точка“). Въпреки че като цяло тези авиокомпании продължават да разполагат с основна оперативна база, служеща за летищен център (*hub*), те осигуряват основно относително къси връзки между две дестинации, които позволяват многократни двупосочни движения на въздухоплавателни средства с редовен ритъм. Целта за улесняване на тези движения по най-добрия възможен начин води до това, че тези авиокомпании прикрепят дългосрочно персонала и оборудването към някои от обслужваните летища и в този контекст — създават нови бази, които стават все по-значителни от гледна точка на логистиката и човешките ресурси.

118. В този контекст някои нискотарифни авиокомпании са разработили практика, при която работниците биват наемани дългосрочно към второстепенни оперативни бази, разположени на територията на други държави членки, като същевременно се прилага социалното и социалноосигурителното законодателство на държавата членка, в която се намира тяхната основна оперативна база, изключвайки правилата и вноските, предвидени в държавите членки, в които се намират тези второстепенни бази. За тази цел същите дружества използват именно командироването на работници с довода, че тяхното присъствие в държави членки, различни от държавата, в която е тяхната основната оперативна база, е част от свободното предоставяне на услуги[73].

119. Френският законодател си поставя за цел да се бори с тази практика, като дава определение за място на стопанска дейност на авиокомпания, подобно на това, което се съдържа в практиката на Съда, за да обоснове прилагането на френското право на основание член L. 1262-3 от Кодекса на труда[74]. За тази цел е приет член R. 330-2-1 от Кодекса за гражданското въздухоплаване, в който се посочва, че член L. 1262-3 се прилага за въздушните превозвачи по отношение на техните „оперативни бази“ на територията на Франция, като такава „база“ е определена като „съвкупност от помещения или съоръжения, от които предприятието осъществява трайно, редовно и непрекъснато дейност по въздушен транспорт със заети лица, които имат там действителен център на професионална дейност“[75]. В настоящия случай Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) е обосновал решението си от 31 януари 2012 г., постановяващо осъдителна присъда срещу Vueling, точно с посочените разпоредби. Този съд изключва прилагането на правилата за командироване, тъй като дружеството разполага с такава база в Роаси[76].

73 За допълнителни пояснения вж. *Urban*, Q. Le droit individuel applicable au personnel d'une compagnie aérienne *low cost* à l'épreuve de son organisation en réseau., in Lyon-Caen, A. и *Urban*, Q. Le droit du travail à l'épreuve de la globalisation, Dalloz., 2008, p. 119 et s.; *Jorens*, Y. Fair aviation for all, a discussion on some legal issues., ETF, януари 2019 г., по-специално. p. 12, 13 и 19—31 и доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 1 март 2019 г., озаглавен „Стратегия за въздухоплаването в Европа: Поддържане и насърчаване на високи социални стандарти“ (COM(2019) 120 окончателен). Вж. по тази тема също и решение от 14 септември 2017 г., Nogueira и др. (C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688).

74 Следва да се припомни, че този член по същество предвижда, че работодателят не може да се позовава на разпоредбите, приложими към командироването, когато има място на стопанска дейност на територията на Франция. В настоящото заключение не смятам да изразявам позиция относно съвместимостта на този член с правото на Съюза.

75 В доктрината се предлага също така в Регламент (ЕО) № 1008/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 24 септември 2008 година относно общите правила за извършване на въздухоплавателни услуги в Общността (ОВ L 293, 2008 г., стр. 3) да се добави определение на понятието „оперативна база“, което да е близко до определението във френското право („*an airport at which the airline permanently bases aircraft and crew and from where it operates routes. Both fleet and personnel return to the base at the end of the day*“), с цел да се установи инфраструктура, от която дадена авиокомпания осъществява трайно и непрекъснато дейността си, т.е. вторично място на стопанска дейност, попадащо в обхвата на разпоредбите на ДФЕС относно свободата на установяване. Вж. *Jorens*, Y., цит. съч., стр. 29 и 30.

76 За мое голямо съжаление този съд не е посочил мотивите за своето решение от гледна точка на Регламент № 1408/71. Вместо това той излага мотиви в светлината на вътрешни разпоредби (което само по себе си вече повдига въпроси от гледна точка на зачитането на предимството на правото на Съюза), които, както разбирам, имат за цел транспониране на Директива № 96/71/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 1996 година относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги (ОВ L 18, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 29). Поради това тези разпоредби попадат в обхвата на *трудовото право* и не могат да бъдат пряко относими към преценката дали са спазени правилата на посочения регламент относно *социалното осигуряване*. Понятията за командироване и свързаните с тях условия са близки, разбира се, но въпреки това те се различават в тези два правни акта. Следователно, макар да са възможни разсъждения по аналогия по отделни въпроси, не може изначално да се приеме, че приложимите в една област разрешения автоматично могат да се пренасят в другата.

120. Законодателят на Съюза също взема под внимание въпросната практика. В това отношение следва да се има предвид, че докато член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 предвижда специални правила за членовете на кабинните екипажи на авиокомпаниите, които са приложими ratione temporis към настоящите дела, и към които ще се върна по-нататък, законодателят на Съюза не е включил тези специални правила в първоначалния вариант на Регламент № 883/2004 с цел опростяване на уредбата. Поради това положението на членовете на кабинните екипажи е трябвало да се разглежда в светлината на общите правила относно работниците, наети в две или повече държави членки, които, по отношение на екипажите на въздухоплавателни средства, в повечето случаи са посочвали закона на седалището на работодателя. При все това законодателят на Съюза е използвал възможността, предоставена с приемането на Регламент (ЕС) № 465/2012[77], за да въведе в Регламент № 883/2004 ново специално правило под формата на правна фикция, съгласно което дейността на членовете на кабинните екипажи *се смята за извършвана единствено в държавата членка, в която се намира тяхната основна база*, а това е фикция, водеща до прилагането на правото на тази държава като lex loci laboris[78]. С други думи, „основната база“ се е превърнала в критерий за привързване в областта на социалната сигурност за членовете на кабинните екипажи на авиокомпаниите.

2. Относно обективния елемент на измамата

121. Следва да се припомни, че обективният елемент на измамата се състои това, че не са изпълнени условията, необходими за получаване или предявяване на удостоверение E 101.

122. В случая от самото начало следва да се изясни въпросът с правното основание, на което издаващата институция е издала спорните удостоверения E 101. Все пак такова удостоверение при всички положения може да докаже единствено спазването на условията, определени в разпоредбата, която е основание за издаването му[79].

123. Във връзка с това Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове) посочва в акта си за преюдициално запитване и в своя първи въпрос по дело C-37/18, че тези удостоверения са били издадени на основание член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 и член 11, параграф 1 от Регламент за изпълнение № 574/72, т.е. правилата, приложими при командироването на работници.

124. От друга страна, в акта си за преюдициално запитване по дело C-370/17 Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини) оставя впечатлението, че посочените удостоверения всъщност са издадени на основание член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 и член 12а, параграф 1а от Регламент за изпълнение № 574/72, т.е. правилата, приложими за членовете на пътуващ или летателен персонал на международно транспортно предприятие. Първият въпрос на този съд също поражда съмнения, като посочва, че същите удостоверения били издадени „в съответствие“ със разпоредбата на член 11, параграф 1, във връзка с разпоредбата на член 12а, параграф 1а от Регламент за изпълнение № 574/72, т.е. с оглед както на правилата за командироване, така и на правилата, приложими за членовете на пътуващ или летателен персонал.

77 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година за изменение на регламенти № № 883/2004 и 987/2009 (ОВ L 149, 2012 г., стр. 4).

78 Вж. член 11, параграф 5 от Регламент № 883/2004, изменен с Регламент № 465/2012 г.

79 Вж. заключението ми по дело A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, т. 35).

125. Всъщност, както е видно от предоставената на Съда преписка, и както посочва Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове), спорните удостоверения E 101 действително са били поискани от Vueling и издадени от издаващата институция (единствено) въз основа на правилата, приложими за командироването на работници. Ето защо настоящото заключение се основава на тази предпоставка. Tribunal de grande instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини), който е единствено компетентен да преценява фактите, следва сам да провери дали това е така [80].

126. След това уточнение, ще обясня защо удостоверенията E 101 не биха могли да се издадат въз основа на правилата, приложими към командироването на работници, при обстоятелства като разглежданите в главните производства (а). След това ще обясня защо засегнатите работници не са могли да бъдат подчинени на законодателството по седалището на работодателя според правилата, приложими за членовете на пътуващ или летателен персонал (б).

а) Относно неприложимостта на член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 по отношение на членовете на кабинните екипажи на авиокомпании, извършващи международни превози

127. Vueling твърди, че правилата за командироване на работници, определени в член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 и в член 11, параграф 1 от Регламент за изпълнение № 574/72, могат да се прилагат по отношение на членовете на кабинни екипажи на авиокомпания, извършваща, подобно на нея, международен превоз на пътници.

128. Въпреки това, според мен, както твърдят и представителите на г-н Poignant и на CRPNPAC по време на съдебното заседание, членовете на екипажите на такава авиокомпания попадат в обхвата на член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 и не могат да бъдат „командировани“ в държава членка на основание член 14, параграф 1, буква а) от посочения регламент.

129. Това тълкуване произтича *най-напред* от структурата на Регламент № 1408/71. Както е посочено в началния текст на член 14 от този регламент, правилата за командироване и правилата, приложими за членовете на пътуващ или летателен персонал, на международно транспортно предприятие представляват две изключения от принципа за lex loci laboris, заложен в член 13, параграф 2, буква а) от посочения регламент. Структурата на член 14 и връзката му с член 13 подчертават, че първото изключение не е предвидено като основание за дерогация на второто.

130. Посоченото тълкуване се налага *по-нататък* с оглед на самия текст на относимите разпоредби на Регламент № 1408/71, разгледан в светлината на общия контекст, от който тези разпоредби са част. Следва да се припомни, че член 14, параграф 1, буква а) от Регламента се отнася до „лице, което е заето на работа на територията *на държава членка* […], което е командировано […] на територията *на друга държава*“. Обратно на това член 14, параграф 2, буква а) от посочения регламент разглежда положението на работниците, за които се счита, че извършват дейност като заети лица, както е посочено в началния текст на този параграф, „на територията на *две или повече държави членки*“ [81].

80 Разясненията, дадени от Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини), и формулировката на първия въпрос на този съд напомнят за доводите на Vueling. Всъщност в становището си пред Съда тази авиокомпания твърди, че условията, определени в член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 са били изпълнени в този случай, и заявява, че спорните удостоверения E 101 са били издадени на основание член 14, параграф 2, буква а) от посочения регламент и член 12а, параграф 1а от Регламент за изпълнение № 574/72.

81 Курсивът в посочените разпоредби е мой.

131. В това отношение, въпреки че понятието „командироване“ по смисъла на член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 не е определено в този регламент, условията, предвидени в тази разпоредба, отразяват идеята за уседнал работник, обичайно упражняващ своята дейност в една държава членка, който временно е изпратен в друга държава членка и се връща след това в първата държава членка. Членовете на кабинните екипажи на авиокомпания, наети да полагат труд на борда на въздухоплавателни средства, извършващи международни полети, не могат обаче да се впишат в подобна схема, тъй като липсва привръзка към територията *на една държава членка*, в която обичайно се полагат трудът. За тези екипажи, мобилни по подразбиране, упражняването на дейности в *няколко държави членки* е обичайна част от условията на труд [82]. С оглед на този контекст законодателят на Съюза е предвидил в посочения регламент специфичен критерий на привързване по отношение на тези заети лица [83].

132. *Накрая* според Съда член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71, в качеството му на изключение, трябва да се тълкува стриктно [84]. Следователно тази разпоредба не може да се прилага *по аналогия* към членовете на пътуващ или летателен персонал, които попадат в обхвата на параграф 2, буква а) от посочения член [85].

б) Относно тълкуването на член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 при обстоятелства като тези по главните производства

133. Според мен констатацията, че спорните удостоверения E 101 не са могли надлежно да бъдат издадени въз основа на приложимите разпоредбите за командироването на работници, може сама по себе си да характеризира обективния елемент на измамата.

134. При това положение, тъй като член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 по принцип предвижда прилагането на правото на държавата членка по седалището на работодателя, и че *хипотетично* е възможно удостоверенията E 101 да са били издадени съгласно тази разпоредба, за да не бъда упрекнат за формализъм, считам за уместно да обясня защо подобни удостоверения не могат също така да бъдат надлежно издадени от издаващата институция въз основа на тази разпоредба.

135. В това отношение припомням, че макар член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 да предвижда по принцип прилагането на закона по седалището на работодателя, тази разпоредба въвежда също прилагането на някои изключения. В частност, подточка i) от този член предвижда, че „когато посоченото предприятие има клон или постоянно представителство на територията на друга държава членка, различна от тази, в която се намира седалището или мястото му на стопанска дейност, лице, което е заето на работа в такъв клон или постоянно представителство, е подчинено на законодателството на държавата членка, на чиято територия се намира съответният клон или постоянно представителство“.

82 Вж. в този смисъл решение от 19 март 2015 г., Kik (C-266/13, EU:C:2015:188, т. 59).

83 Вж. в същия смисъл *Gamet*, L. Personnel des aéronefs et lois sociales françaises: les compagnies *low cost* dans les turbulences du droit social français, Droit social, 2012, p. 502, и по аналогия, що се отнася до членовете на екипажите в автомобилния транспорт, *Lhernould*, J. F. и *Palli*, B. Le statut social du chauffeur routier international à la lumière des dernières propositions législatives communautaires., Droit social, 2017, p. 1057.

84 Вж. по аналогия решение от 6 септември 2018 г., Alpenrind и др. (C-527/16, EU:C:2018:669, т. 95).

85 Уточнявам обаче, че доколкото член 14, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 се прилага само за членовете на кабинните екипажи, наети на работа на територията на две или повече държави членки, той не се прилага за работниците, които извършват само вътрешни полети. В този случай се прилага принципът за lex loci laboris по член 13, параграф 2 от Регламент № 1408/71 (вж. по този въпрос делото, по което е постановено решение от 27 април 2017 г., A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309) и съответните работници могат да се ползват от правилата за командироване. Тази специална хипотеза обаче не е налице в разглеждания случай, тъй като членовете на екипажите на авиокомпания, извършваща международен превоз на пътници имат обичайното задължение да полагат труд на въздухоплавателни средства, извършващи полети между различни държави членки. Бих искал също така да отбележа, че разрешението би могло да бъде различно при действието на член 11, параграф 5 от Регламент № 883/2004, изменен с Регламент № 465/2012. В действителност, в рамките на предвидената там правна фикция, дейността на членовете на кабинните екипажи вече не се счита за извършвана в няколко държави членки, а се счита за извършвана само в държавата членка, където се намира основната база (вж. т. 120 от настоящото заключение).

136. В съответствие с този текст трябва да бъдат изпълнени две кумулативни условия, за да може това правило да се прилага за даден работник: от една страна, трябва да съществува „клон или постоянно представителство“ на работодателя в държава членка, различна от държавата членка, където се намира неговото седалище; от друга страна, този работник трябва да бъде „зает на работа“ в това образувание.

137. В това отношение и във връзка с *първото от тези условия*, проведените пред Съда обсъждания за наличие на „клон или постоянно представителство“ при разглежданите обстоятелства в главните производства според мен са отразени в обясненията, изложени в точки 117—119 от настоящото заключение. Всъщност Vueling твърди, че по времето на осъществяване на фактите тя извършва само експериментално редовни полети между няколко испански града и Париж в слотове, които предполагат, че определени въздухоплавателни средства остават паркирани през нощта между два полета на перона на летище Париж-Шарл дьо Гол. По този начин тя отхвърля идеята, че е разполагала с такова образувание или друга форма на вторично място на стопанска дейност на това летище и по същество се позовава на упражняването на свободата на предоставяне на услуги.

138. Въпреки това съществуването на „клон или постоянно представителство“ по смисъла на член 14, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламент № 1408/71 според мен е почти несъмнено при обстоятелства като тези по главните производства.

139. В това отношение следва да се отбележи, че посоченото понятие „клон или постоянно представителство“ не е определено в този регламент, който също така не препраща към правото на държавите членки по този въпрос. Следователно то трябва да получи самостоятелно тълкуване, което трябва да се търси в съответствие с обичайното значение на тези понятия в общоупотребимия език, като се държи сметка за контекста, в който те се използват, и за целите, преследвани от правната уредба, от която са част [86].

140. Обичайното значение на понятието „клон“ се отнася за форма на вторично място на стопанска дейност (за разлика от основното място на стопанска дейност на предприятието), което не е обособено като самостоятелно юридическо лице (за разлика от дъщерното дружество), но разполага с известна самостоятелност. Понятието „постоянно представителство“ отразява сходно положение, което включва трайно образувание, действащо от името и за сметка на основното място на стопанска дейност.

141. Що се отнася до контекста и преследваните от Регламент № 1408/71 цели, тъй като той е същевременно инструмент, който се вписва в рамките на вътрешния пазар, и инструмент на международното частно право, дадените от Съда определения на сходни понятия в тези области съдържат важни насоки. В това отношение, от една страна, припомням, че в съответствие с установената практика на Съда клон, установен в държава членка от дружество, към което се прилага правото на друга държава членка, е форма на вторично място на стопанска дейност, попадаща в обхвата на член 49 ДФЕС [87]. В това отношение понятието „установяване“ означава наличието на инфраструктура, посредством която може трайно и продължително да се извършва икономическа дейност, и чрез посочената инфраструктура да осъществява връзка с гражданите на разглежданата държава членка [88]. От друга страна, аналогично положение може да се срещне в практиката на Съда относно понятието „клон, агенция или друг вид

86 Вж. по-специално решение от 22 март 2018 г., Anisimovienė и др. (C-688/15 и C-109/16, EU:C:2018:209, т. 89 и цитираната съдебна практика).

87 Вж. решения от 9 март 1999 г., Centros (C-212/97, EU:C:1999:126, т. 17—21) и от 26 септември 2013 г., Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, т. 63).

88 Вж. решения от 30 ноември 1995 г., Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, т. 28) и от 11 декември 2003 г., Schnitzer (C-215/01, EU:C:2003:662, т. 32).

представителство“ по член 7, параграф 5 от Регламент Брюксел I a, в което се включва съществуването на център на стопанска дейност, който за външния свят се явява трайно продължение на организацията майка, има управление и е материално оборудван за сключване на сделки с трети страни [89].

142. От всички тези елементи следва, че „клон или постоянно представителство“ по смисъла на член 14, параграф 2, буква a), подточка i) от Регламент № 1408/71 е форма на вторично място на стопанска дейност, което е трайно, извършва икономическа дейност, насочена към външния свят, и разполага за тази цел с организирани материални и човешки ресурси и с известна самостоятелност по отношение на основното място на дейност на работодателя.

143. По отношение на въздушния транспорт считам, подобно на Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове) [90], считам, че положението, описано в понятието „клон или постоянно представителство“, до голяма степен се припокрива и дори е идентично с „оперативната база“ по смисъла на френското право [91].

144. Cour d’Appel de Paris (Апелативен съд Париж) обаче констатира в присъдата си от 31 януари 2012 г. срещу Vueling, с оглед на посочените в точки 19, 21 и 24 от настоящото заключение обстоятелства, че авиокомпанията разполага в Роаси с такава „база“. Според мен в настоящия случай е налице „клон или постоянно представителство“ по смисъла на член 14, параграф 2, буква a), подточка i) от Регламент № 1408/71 [92], което обаче запитващите юрисдикции, които са единствено компетентни да преценяват фактите, следва да проверят.

145. *На второ място*, що се отнася до изведеното от тази разпоредба условие, че е необходимо съответният работник да е „зает на работа“ в „клона или представителството“ на работодателя, Vueling твърди, че такова не е положението на „командированите“ работници в базата ѝ в Роаси (чието съществуване, припомням, авиокомпанията отрича), тъй като тази база не разполага с присъщата за работодателя власт, нито с правомощия в областта на управлението на членовете на кабинните въздушни екипажи, защото това управление винаги се е осъществявало от седалището в Барселона. Въпреки това, считам, че отново няма съмнение, че това условие е изпълнено при обстоятелства като тези по в главните производства.

146. В това отношение отбелязвам, че докато принципът за lex loci laboris, предвиден в член 13, параграф 2, буква a) от Регламент № 1408/71, има за цел да осигури *равно* третиране на всички лица, заети на територията на една и съща държава членка [93], от своя страна определените в член 14, параграф 2, буква a) от същия регламент правила, предвид невъзможността да се определи една територия на осъществяване на дейността, отразяват желанието да се предвидят критерии за привързване, определящи правото, което е най-близо до работника, въз основа на *принципа на близост*, установен в международното частно право. Следователно, когато работникът е зает на работа в клон или постоянно представителство на работодателя, се прилага правото на държавата членка, в която се намира това образувание, тъй като се счита, че това право е по-близо до засегнатия работник от правото на държавата, където е седалището на работодателя [94].

89 Вж. например решения от 22 ноември 1978 г., Somafer (33/78, EU:C:1978:205, т. 12) и от 11 април 2019 г., Ryanair (C-464/18, EU:C:2019:311, т. 33 и цитираната съдебна практика).

90 Вж. точка 41 от настоящото заключение.

91 Вж. за определението на това понятие точка 119 от настоящото заключение.

92 Разликата между понятията „клон или постоянно представителство“ и „оперативна база“ може евентуално да се състои в изискването за самостоятелност, която е посочена в първото понятие, но на пръв поглед не се извежда от второто понятие. При всички положения е безспорно, че в базата, с която Vueling разполага в Роаси, е имало директор и законен представител, така че няма нужда от допълнително обсъждане на въпроса в рамките на настоящите дела.

93 Вж. по аналогия решение от 6 септември 2018 г., Alpenrind и др. (C-527/16, EU:C:2018:669, т. 98).

94 Вж. *Omarjee*, I. Droit européen de la protection sociale., Larcier, 1ère édition, 2018, p. 223 et sq.

147. Що се отнася до прилагането на този принцип на близост, възможно е да се следва логика по аналогия със съдебната практика относно международното частно трудово право. В тази област отдавна е прието, че трудовото правоотношение като общо правило е тясно свързано, от една страна, с правото, и от друга страна, със съда на *мястото, където работникът упражнява реално професионалната си дейност*[95]. Когато работник извършва своята дейност на няколко различни места, Съдът е приел в решение Nogueira и др.[96], по-специално що се отнася до членовете на кабинните екипажи, че трудовото правоотношение има значима връзка с мястото, *от което* работникът изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател, което съответства на мястото, където той получава инструкциите за възложените му транспортни задачи и организира работата си, от което изпълнява тези задачи и на което се връща след това. В това решение Съдът отбелязва, че по отношение на тези членове на кабинните екипажи това място, освен ако не са налице данни за противното, съвпада с тяхната „основна база“[97].

148. Отнесени към член 14, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламент № 1408/71, същите тези съображения предполагат, че за целите на прилагането на тази разпоредба е достатъчно да се определи дали работникът осъществява дейността си *във или от* клона или постоянното представителство на работодателя. По отношение на членовете на кабинните екипажи, като общо правило това ще е така, ако там се намира тяхната „основна база“, какъвто изглежда е случаят в главните производства, като се вземат предвид обстоятелствата, описани в точки 19 и 21 от настоящото заключение. Това обаче отново следва да се провери от запитващите юрисдикции.

3. Относно субективния елемент на измамата

149. Както вече беше посочено, за да се направи извод за наличието на измама, е необходимо да се установи, че заинтересованото лице е имало *намерението* да заобиколи или да избегне условията за издаване на това удостоверение E 101, за да може да получи свързаното с него предимство. В случая Vueling твърди, че не е имала каквото и да било намерение да прикрие определени обстоятелства, като се има предвид, че е декларирала командироването на своите работници пред френските органи и е поискала продължаването му от компетентната френска институция.

150. Съдът не е компетентен да определи дали доказателство за такова намерение за измама от страна на Vueling е предоставено при разглежданите обстоятелства в главните производства. Въпреки това е целесъобразно, като се вземат предвид тези обстоятелства, на запитващите юрисдикции да се предоставят всички елементи на тълкуване на правото на Съюза, които могат да им бъдат от полза при произнасянето на техните решения.

95 Вж. решения от 26 май 1982 г., Ivenel (133/81, EU:C:1982:199, т. 15 и 20) и от 15 януари 1987 г., Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, т. 16).

96 Решение от 14 септември 2017 г. (C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688). Вж. също заключението ми по съединени дела Nogueira и др. (C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:312).

97 Вж. решение от 14 септември 2017 г., Nogueira и др. (C-168/16 и C-169/16, EU:C:2017:688, т. 61, 63 и 77). За понятието „основна база“ и неговото използване в правото на Съюза вж. точки 116 и 120 от настоящото заключение.

151. Във връзка с това най-напред следва да се припомни, че доказателството за намерение за измама може да произтича от умишлено действие, като невярно представяне на действителното положение на командирования работник или на предприятието, което го командирова, или умишлено бездействие, като укриване на релевантна информация[98]. Според мен дали действието или бездействието в случая е с умишлен характер може да се установи на базата на обективни фактически обстоятелства[99]. В това отношение следва да се направят две допълнителни уточнения.

152. *На първо място*, обстоятелството, че авиокомпания, извършваща международен превоз на пътници, е поискала издаването на удостоверения E 101 на основание член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71, за да изпрати членовете на екипажите си в клон в друга държава членка, само по себе си вече може да повдигне въпроси относно нейните действителни мотиви.

153. Всъщност следва да се отбележи, че прилагането на член 14, параграф 2, буква а) от този регламент е свързано с два основни недостатъка за такава авиокомпания. На първо място, от процедурна гледна точка, член 12а, параграф 1а от Регламент за изпълнение № 574/72 не ѝ позволява да поиска от компетентната институция на държавата членка, където е неговото седалището, да издаде удостоверения E 101 за членовете на кабинните му екипажи (такова удостоверение трябва да се поиска от самия работник), докато съгласно член 11, параграф 1 от Регламента тя има такава възможност в случай на командироване. От друга страна, по същество, в член 14, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламент № 1408/71 се предвижда по изключение прилагането на правото на клона или на постоянното представителство, в което са заети на работа съответните работници, докато правилата за командироване позволяват да се избегне прилагането на това изключение и гарантират прилагането на правото на държавата членка, в която е седалището на работодателя.

154. *На второ място*, запитващите юрисдикции отбелязват, както е обобщено в точки 20 и 24 в настоящото заключение, че Vueling е посочил адреса на седалището си в Испания като адрес на голям брой „командировани“ служители, а те всъщност са пребивавали във Франция и са били местни лица на тази държава членка, като освен това половината от тях обичайно не са работили за тази авиокомпания и са били наети по-малко от 30 дни преди командироването, някои в деня преди или в деня на командироването. Тези обстоятелства също повдигат въпроси.

155. Всъщност, дори ако приемем, че авиокомпания, извършваща международен превоз, погрешно счита, че правилата за командироване на работници биха могли да се прилагат по отношение на членовете на екипажите ѝ[100], укриването от издаващата институция на действителното място на пребиваване на засегнатите работници може да допринесе за прикриването на злоупотреба с тези правила.

156. В това отношение отбелязвам, че наистина член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 не възпрепятства предприятие да командирова работници в държавата членка, в която пребивават. Тази разпоредба също така допуска такива работници да са граждани на държавата членка, в която са изпратени. Освен това, съгласно практиката на Съда самият факт, че даден работник е бил нает с цел да бъде командирован, сам по себе си не е пречка спрямо него да се прилагат правилата за командироване[101].

98 Вж. решение Altun, т. 53.

99 Вж. по аналогия съображение 11 от Директива (ЕС) 2017/1371 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза, по наказателноправен ред (ОВ L 198, 2017 г., стр. 29).

100 Вж. по този въпрос точки 127—132 от настоящото заключение.

101 Вж. по аналогия решения от 17 декември 1970 г., Manpower (35/70, EU:C:1970:120, т. 14) и от 25 октомври 2018 г., Walltopia (C-451/17, EU:C:2018:861, т. 34 и 35).

157. Според мен обаче, ако едновременно са налице тези обстоятелства — а именно наемането на работници, граждани на държава членка и пребиваващи в тази държава, с оглед на тяхната заетост в същата държава — то тогава командироването е изкуствено [102]. В това отношение следва да се припомни, че основната цел на член 14, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 е да насърчава свободното предоставяне на услуги от предприятията, които се ползват от него, когато изпращат работници в други държави членки, различни от тази, в които са установени, и в този контекст да ограничава административните усложнения [103]. Поради това правилата за командироване не следва да се прилагат за работниците, назначени директно в държавата, в която следва да бъдат командировани [104].

158. В крайна сметка запитващите юрисдикции ще трябва да извършат преценка на поведението на Vueling в случаите по главните производства. В този контекст тази авиокомпания трябва да има възможност да опровергае обсъжданите в настоящото заключение доказателства в съответствие с гаранциите, свързани с правото на справедлив съдебен процес. По-специално трябва да ѝ се предостави възможност да обясни неверните декларации за пребиваване, които е представила пред испанските органи.

Г. Относно силата на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища

159. С втория си въпрос по дело C-37/18 Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове) по същество иска да се установи дали принципът на предимство на правото на Съюза допуска национална юрисдикция — за която съгласно вътрешното право влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна, когато разглежда последиците от деянието — да се основе единствено на постановена по несъвместим с нормите на правото на Съюза начин присъда за същите факти, за да осъди работодател да заплати обезщетение на заето лице.

160. Принципът на силата на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища във френския правен ред, е принцип, изведен по тълкувателен път от постоянната практика на Cour de cassation (Касационен съд), съгласно който влезлите в сила решения на наказателния съд имат в гражданския процес задължителна сила по отношение на всички. Тази сила не е ограничена до *разпоредителната част* на решението по наказателно дело, а именно произнасянето по виновността на обвиняемия и налагането на определено наказание или оправдаването на същия. Тя обхваща и *мотивите* на това решение [105]. В резултат на това, при разглеждането на същите факти, по които се е произнесъл наказателният съд, гражданският съд не може да преценява отново не само *самото осъждане или оправдаване на*

102 В този смисъл разглежданите в главното производство обстоятелства могат да се поставят на границата между измама и злоупотреба с право. Тези понятия по принцип са различни. Всъщност според практиката на Съда, за да се докаже наличие на такава злоупотреба, от една страна, е необходимо от съвкупност от обективни обстоятелства да произтича, че въпреки формалното спазване на предвидените в правната уредба на Съюза условия целта, преследвана с тази правна уредба, не е била постигната, и от друга страна, е необходим субективен елемент, изразяващ се в намерението да се получи предимство от правната уредба на Съюза чрез изкуствено създаване на условията, необходими за неговото получаване. (вж. заключението ми по дело Altun и др. (C-359/16, EU:C:2017:850, бележка под линия 45). При все това невинаги е възможно те да бъдат ясно разграничени.

103 Вж. решения от 10 февруари 2000 г., FTS (C-202/97, EU:C:2000:75, т. 28) и от 4 октомври 2012 г., Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe (C-115/11, EU:C:2012:606, т. 30 и 31).

104 Вж. съображение 13 от Решение № 181 на Административната комисия от 13 декември 2000 г. относно тълкуването на членове 14, параграф 1, 14а, параграф 1 и 14б, параграфи 1 и 2 от Регламент № 1408/71 (ОВ L 329, 2001 г., стр. 73) и *Steinmeyer* H. D. Title II — Determination of the legislation applicable., In: Fuchs, M. и *Cornelissen*, R. EU Social Security Law — A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009., Nomos, 2015, p. 167.

105 По-конкретно, със сила на пресъдено нещо се ползва всичко, което е окончателно, безусловно и безспорно прието от наказателния съд, що се отнася до съществуването на факта, който е обща основа за гражданското и наказателното производство, до неговата квалификация, както и до вината на лицето, на което е вменен този факт.

обвиняемия в наказателно производство, но и *фактическите констатации* и *правните квалификации*, приети от наказателния съд. Тези елементи се ползват от необорима презумпция за истинност и повече не могат да бъдат обсъждани пред гражданските съдилища [106].

161. В решението си от 4 март 2016 г. Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) се е позовал на *квалификацията за недекларирaн труд*, установена в приетото от него решение от 31 януари 2012 г. в наказателното производство срещу Vueling, за да осъди това дружество да плати обезщетение на г-н Poignant [107]. В случай че Съдът приеме (обратно на това, което предлагам), че съдът на приемащата държава членка не може да не вземе предвид удостоверение E 101 при обстоятелства като тези по главните производства, тази квалификация би била несъвместима с правото на Съюза [108]. Тогава ще се постави въпросът дали последното решение може надлежно да има задължителна сила в гражданското производство, що се отнася до квалификацията на нарушението, в което се упреква Vueling.

162. От самото начало бих искал да подчертая, че според мен принципът на предимство на правото на Съюза сам по себе си не предоставя подходящ критерий при разрешаването на този въпрос. Всъщност не става въпрос изначално да се даде предимство на прилагането на Регламент № 1408/71 спрямо принципа на сила на пресъдено нещо, установен във френското право. Не считам също така, че процесуалната самостоятелност на държавите членки и в този контекст, проверките за равностойността и ефективност, на които се позовава френското правителство, са уместни. В действителност въпросът за това какво може да бъде обхванато от силата на пресъдено нещо не е процесуален въпрос, а въпрос по същество.

163. В този контекст бих искал да отбележа, *от една страна*, че принципът на силата на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища може да възпрепятства ефективността на правото на Съюза. Ако дадено решение по наказателно дело е в противоречие с това право, то въпреки това би следвало да се прилага от гражданските съдилища. *От друга страна*, както сочат г-н Poignant и френското правителство, принципът на силата на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища отразява легитимната цел за правна сигурност, която се състои в това да се избегне постановяване на противоречиви решения относно едни и същи факти от страна на наказателните и гражданските съдилища. В основата на това стоят и съображения на политиката на правораздаването, свързани с особената роля на наказателните съдилища [109]. Поради това според мен е целесъобразно да се потърси баланс между ефективността на правото на Съюза и тази легитимна цел [110].

106 Вж. Cour de cassation, chambre civile (Касационен съд, гражданско отделение), 7 март 1855 г., *Quertier*, Bull. civ. № 31; Cour de cassation, 1ère chambre civile (Касационен съд, 1-во гражданско отделение), 24 октомври 2012 г., № 11-20.442 и Cour de cassation, chambre sociale (Касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове), 18 февруари 2016 г., № 14-23.468. Този принцип трябва да се съпостави с принципа на „предимство на наказателното пред гражданското производство", който изисква от гражданския съд, когато за същите факти са образувани граждански и наказателни производства, да се спре производството до постановяването на окончателно решение по наказателното дело. Вж. относно прилагането на последния принцип в случаите по главните производства, точка 33 от настоящото заключение.

107 Вж. точки 24 и 40 от настоящото заключение.

108 Вж. разясненията, съдържащи се в точка 50 от настоящото заключение.

109 В този смисъл Cour de cassation (Касационен съд) обосновава тази задължителна сила с факта, че „социалният ред би пострадал от противопоставяне, което с оглед само на частен интерес би могло да подкопае дължимото доверие в решенията на наказателното правосъдие, и да постави отново въпроса за невинността на осъдения, който е признат за виновен от наказателния съд, или за отговорността на подсъдимия, за когото същият съд е постановил, че не е авторът на приписвания му акт" (Cour de cassation, chambre civile (Касационен съд, Гражданско отделение), 7 март 1855 г., *Quertier*, Bull. civ. № 31).

110 Вж. в този смисъл *Корнезов*, Ал. Res Judicata of national judgments incompatible with EU law: time for a major rethink? — Common Market Law Review, nº 51, 2014 г., p. 809 et sq.

164. Що се отнася до постигането на посочения баланс, Съдът наистина признава многократно и значението на принципа за силата на пресъдено нещо както в правовия ред на Съюза, така и в националните правни системи. Действително, с цел да се гарантира както стабилността на правото и на правоотношенията, така и доброто правораздаване, е важно съдебните решения, които са влезли в сила след изчерпване на възможностите или изтичане на сроковете за обжалване, да не могат повече да бъдат оспорвани. Следователно от правото на Съюза по принцип не може да се изведе задължение за националния съд да остави без приложение вътрешноправните процесуални норми, от които произтича силата на пресъдено нещо на дадено решение, дори ако това би позволило да се отстранят последиците от положение, което е несъвместимо с това право [111].

165. При все това, както посочва Комисията, въпреки че правото на Съюза не се противопоставя на това осъдителна или оправдателна присъда (с други думи, *разпоредителната част* на присъдата), да придобие сила на пресъдено нещо и да не може повече да бъде преразглеждана, дори когато противоречи на правото на Съюза [112], разпространението тази сила и по отношение на *квалификациите, приети от наказателния съд*, въпреки че тяхната несъвместимост с правото на Съюза е установена пред гражданските съдилища, би засегнало в твърде голяма степен ефективността на това право. Правата на засегнатия частноправен субект, които той черпи от прекия ефект на правото на Съюза, ще се окажат нарушени отново в рамките на *второ решение*. Ето защо според мен правото на Съюза не допуска такова вътрешно правило относно силата на пресъдено нещо [113].

166. Обратно на поддържаното от френското правителство, това тълкуване не противоречи на решение Di Puma и Zecca [114]. Следва да се припомни, че в това решение Съдът е постановил, че произтичащото от законодателството на Съюза задължение на държавите членки да определят ефективни, пропорционални и възпиращи административни санкции за злоупотребата с вътрешна информация допуска национална правна уредба, съгласно която фактическите констатации, съдържащи се в присъда по наказателно дело относно осъществяването на фактическия състав на търговията с вътрешна информация, се ползват от силата на пресъдено нещо, в резултат на което, в случай че обвиняемият бъде оправдан от наказателния съд, производството за налагане на административна имуществена санкция относно същите факти трябва да бъде прекратено, без лицето да бъде осъдено.

167. Съдът е постановил единствено че задължителната сила в административното производство на решението на наказателния съд не е пречка нарушенията в тази област да бъдат установени и санкционирани по ефективен начин, тъй като фактическите констатации, обхванати от силата на пресъдено нещо, са били предмет на обсъждане в рамките на състезателно производство пред наказателния съд, и че националният орган, който е отговорен за налагането на такива административни санкции, разполага с различни начини да се увери, че всички доказателства, с които той разполага, са взети предвид при произнасянето на осъдителна или оправдателна присъда [115]. Съдът следователно не се е произнесъл по хипотезата, при която наказателният съд би приел квалификация, която е несъвместима с правото на Съюза, например като приеме тълкуване на понятието за търговия с вътрешна информация, което противоречи на това право.

111 Вж. в този смисъл решение от 24 октомври 2018 г., XC и др. (C-234/17, EU:C:2018:853, т. 52 и 53 и цитираната съдебна практика).

112 Вж. в този смисъл решение от 24 октомври 2018 г., XC и др. (C-234/17, EU:C:2018:853, т. 54 и цитираната съдебна практика).

113 Вж. в този смисъл решение от 3 септември 2009 г., Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506 т. 29—31). Освен това концепцията за „res judicata“ не е широко приета сред държавите членки. Принципът на сила на пресъдено нещо на решенията по наказателни дела по отношение на гражданските съдилища е бил изоставен в Германия и Испания и не е известен на държавите, възприели системата на общото право. На последно място, в Нидерландия и Португалия законът предвижда, че фактите и обстоятелствата, установени от наказателния съд, имат само силата на обикновени презумпции (вж. *Pradel*, J. Droit pénal comparé., Précis Dalloz, 4ème édition, 2016, p. 564—567).

114 Решение от 20 март 2018 г. (C-596/16 и C-597/16, EU:C:2018:192, т. 25, 28, 29 и 32—34).

115 Вж. решение от 20 март 2018 г., Di Puma и Zecca (C-596/16 и C-597/16, EU:C:2018:192, т. 32—34).

168. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на втория въпрос на Cour de cassation, chambre sociale (Върховен касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове), по дело C-37/18 в смисъл, че правото на Съюза не допуска национален съд, който съгласно вътрешното право е обвързан от силата на пресъдено нещо на присъда, да осъди работодател да заплати обезщетение на работник, като се основе само на несъвместима с нормите на правото на Съюза осъдителна присъда, постановена срещу работодателя за същите факти.

VI. Заключение

169. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси, отправени от Tribunal de Grande Instance de Bobigny (Окръжен съд Бобини, Франция) по дело C-370/17 и от Cour de cassation, chambre sociale (Върховен касационен съд, отделение по трудови и осигурителни спорове, Франция) по дело C-37/18 по следния начин:

„1) Член 14, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г., изменен с Регламент (ЕО) № 1992/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г., и член 11, параграф 1 от Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета от 21 март 1972 г. за установяване процедурата за прилагане на Регламент № 1408/71, изменен и актуализиран с Регламент № 118/97, трябва да се тълкуват в смисъл, че съдът на приемащата държава членка е компетентен да откаже да вземе предвид удостоверение E 101, когато разполага с доказателства, установяващи, че удостоверението е било получено или предявено с измама. Провеждането на диалог между компетентните институции, предвиден в член 84а, параграф 3 от Регламент № 1408/71, изменен с Регламент № 1992/2006, не засяга посочената компетентност.

2) Правото на Съюза не допуска национален съд, който съгласно вътрешното право е обвързан от силата на пресъдено нещо на присъда по отношение на гражданското производство, да осъди работодател да заплати обезщетение на работник, като се основе само на несъвместима с нормите на правото на Съюза осъдителна присъда, постановена срещу работодателя за същите факти“.